

Thomas Stuart Fergusonin odysseia

The Odyssey of Thomas Stuart Ferguson

Stan Larson

Alkuperäinen artikkeli on ilmestynyt julkaisussa/

The original of this article was published in

Dialogue: The Journal of Mormon Thought

Vol. 23, No. 1 (Spring 1990) pp. 55-69

In the Finnish Language – Suomeksi

2001 Sinikka Oskarsson

Tohtori Stan Larson on uskonnollisten arkistojen spesialisti Marriottin kirjaston erityiskokouksissa Utahin yliopistossa Salt Lake Cityssä.

STAN LARSON, PH.D.
CURATOR OF MANUSCRIPTS
J. WILLARD MARRIOTT LIBRARY
UNIVERSITY OF UTAH
195 S 1500 E RM DOCK, SALT LAKE CITY UT 84112-0860
PH. 801-581-8864; FAX 801-585-3976
slarson@library.utah.edu

Suomennettu tekijän luvalla/Translated by permission of the author
Käännös/Translation ©2001 Sinikka Oskarsson

ARTIKKELIA ON LUPA LEVITTÄÄ AINOASTAAN KOKONAISUUDESSAAN
NÄKÖISPAINOKSENA JA MAKSUTTA;
KIRJOITTAJAN JA SUOMENTAJAN TIEDOT ON PIDETTÄVÄ MUUTTAMATTOMNA.

TIETOA MORMONISMISTA SUOMEKSI
WWW.MORMONISMLNET

Thomas Stuart Fergusonin odyssia

Useat Utahin radioasemat, jotka pitivät innostuneesti lukua mormonien kirjatarjonnasta v. 1987 joulun ja v. 1988 konferenssin vaiheilla, päästivät ilmoille seuraavan dramaattisen radiomainoksen:

Vuonna 1949 [1946] kääri kalifornialainen lakimies Tom Ferguson hihansa ylös, heitti lapion olalleen ja marssi eteläisen Meksikon kaukaisiin viidakoihin. Varustettuna Joseph Smithin lainauksella siitä, miten Herra “olisi mukana todistamassa Mormonin kirjan todeksi kaikkien ihmisten silmissä”, Fergusonin päämääränä oli panna suu tukkoon kriitikoilta, jotka väittivät, ettei sellaisia todisteita ollut olemassa. Ferguson alkoi odyssian, johon sisältyi 24 matkaa Keski-Amerikkaan, ja joka lopulta johti suureen määrään Mormonin kirjan väitteitä tukevia todisteita.¹

Kyseinen mainostettu kirja oli *Messias muinaisessa Amerikassa*², ja kirjoittajiksi mainittiin Bruce W. Warren ja Thomas Stuart Ferguson. Mainoksen pääjuonena oli, ottaen huomioon maksetun mainoksen liiottelun, että Ferguson oli hankkinut niin runsaasti ylittämättömiä todisteita, ettei kenelläkään oikeudenmukaisella ihmisellä voinut olla muuta vaihtoehtoa kuin hyväksyä Mormonin kirjan väitteet.

Vaikka Warrenin esipuhe kirjaan viittaa edesmenneen Tom Fergusonin “kestävään todistukseen Mormonin kirjasta”³, niin aivan toisenlaisen kuvan ovat hiljakkoin piirtäneet Salt Lake Cityssä toimivat mormonisminvastaiset julkaisijat Jerald ja Sandra Tanner.

Tannerit painoivat ensin Mormonin kirjan maantieteessä ilmenevistä ongelmista artikkelin, jonka Ferguson oli valmistanut aihetta käsittelevään kirjalliseen symposiumiin. Artikkelijulkaistiin otsikolla “Fergusonin käsikirjoitus paljastettu”⁴, jonka otsikko josin änsä viittasi mormonisminvastaiseen paljastuskirjallisuuteen⁵. Sitten Tannerit julkaisivat lehtensä *Salt Lake City Messenger* syyskuun 1988 numerossa sensaatiomaisesti otsikoidun artikkelin “Fergusonin kahdet kasvot: Mormonitutkijan ‘puijaus’ elää hänen kuolemansa jälkeen”⁶. Artikkelin on lyhyt katsaus Fergusonin varhaiseen toimintaan Uuden maailman arkeologiassa säätiössä⁷, mutta Tannerien päämielenkiinto kohdistuu hänen pettymykseensä ja uskonsa menettämiseen: he kertovat hänen käynnistään heidän luonaan joulukuussa 1970 ja siteeraavat seitsemää kirjettä, jotka Ferguson kirjoitti vuosien 1968 ja 1979 välillä.

Kirjeet kertovat hänen pettymyksestään hänen epäonnistuttuaan tunnistamaan Mormonin kirjan kaupunkoja, hänen vakuumuksestaan siitä, että Mormo-

1 Johnson 1988; vrt. Warren ja Ferguson 1987, vi

2 Engl.: *The Messiah in Ancient America*

3 Warren ja Ferguson 1987, xiii

4 Engl.: “Ferguson’s Manuscript Unveiled”

5 Tanner ja Tanner 1988a

6 Engl.: “Ferguson’s Two Faces: Mormon Scholar’s ‘Spoof’ Lives on after His Death”

7 Engl.: New World Archaeological Foundation

nin kirja on Joseph Smithin kirjoittama romaani, miten hän menetti uskonsa Joseph Smithiin profeettana, ja hänen johtopäätöksestään, että Joseph Smith oli “huijannut” ihmisiä. Ferguson kehuu Tannereita, koska he ovat tuoneet julki totuuden Aabrahamin kirjasta, ja hän luonnehtii [mormoni]kirkkoa suureksi myy ttiyhteisöksi.

Tannerien mukaan Ferguson oli päätellyt, että Joseph Smith ei osannut kääntää egyptiä ja että Hugh Nibleyn artikkelit Aabrahamin kirjasta ovat arvottomia. Hieman asiaansa liioitellen Tannerit päättelevät, että “Ferguson uskoi arkeologian todistaneen Mormonin kirjan *vääräksi*”⁸.

Tällä tavoin Thomas Stuart Fergusonista on levitetty kahta toisistaan radikaalisti poik keavaa kuvaa. Yhtäällä pitää Warrenin versio Fergusonista kirjassa *Messias muinaisessa Amerikassa* yllä ainoastaan perinteisiä uskomuksia Mormonin kirjasta. Toisaalla esittelevät Tannerit miehen, joka on menettänyt uskonsa ja joka hylkäsi aiemmat käsityksensä. Warren ei ole sen kiinnostuneempi todistuksista, jotka eivät tukeneet Fergusonin todisteiden tutkintaa, kuin Tannerit ovat kiinnostuneita siitä, miten Ferguson ratkaisi ongelmansa löytämällä positiivisia arvoja mormonikulttuurin kehysten sisällä.

Mikä sitten on totuus? Kuten usein (muttei aina) on asian laita, se on jossakin äärilaitojen välillä. On tutkittava kaikki saatavilla olevat todisteet, jotta voisi muodostaa niin tasapainoisen kuvan Fergusonista kuin mahdollista. Sen vuoksi on tutkittava suoraan Fergusonilta peräisin olevia dokumentteja, jotka käsittävät aikavälin 1937-1983, voidakseen päätellä milloin ja miten hänen ideansa kehittyivät, ja kehittyivätkö ne. Silloin lukija voi paremmin arvostella, kumpi näistä vastakkaisista Tom Fergusonin kuvauksista on lähempänä totuutta.

Fergusonin odysseia on uskonnollisen varmuuden etsintää arkeologisten todisteiden avulla, yritys todentaa tutkimuksen kautta teologisia väitteitä. Uransa alkuvaiheissa Thomas Stuart Ferguson myötävaikutti käsitykseen Mormonin kirjan maantieteestä pienentäen sen kattamasta lähes kokonaan sekä Pohjois- että Etelä-Amerikan rajatumpaan eteläisen Meksikon ja Keski-Amerikan alueeseen. Uransa keskivuosina hän järjesti arkeologista tiedustelua ja kenttätöitä Keski-Amerikan alueella. Mutta uransa viimeisinä vuosina hän päätteli, etteivät arkeologiset todisteet näyttäneet Mormonin kirjaa toteen, joten hän pienensi (mielessään) kirjan maantieteen olemattomaksi todellisessa maailmassa.

Fergusonin odysseia ei seurannut suoraa kurssia. Hän oli elänyt elämänsä myöhempien aikojen pyhänä odottaen myötävaikuttavansa todentamiseen, uskoen, että hän löytäisi kourautuntuvia todisteita, jotka oikeuttaisivat hänen uskonsa Mormonin kirjaan ja lisäksi myös vakuuttaisi muun maailman. Tämä näkökanta teki hänet alttiiksi pettymykselle, kun todisteita ja todistuskappaleita ei löytynytään sieltä, missä hän oletti niitä olevan. Loppujen lopuksi hänestä ei niinkään tullut teologisesti haaksirikkoista sen vuoksi, ettei hän löytänyt vakuuttavaa arkeologista tukea Mormonin kirjalle, vaan pikemminkin jouduttuaan kohtaamaan hiljattain löydetty Joseph Smithin papyruskääröjen käännökset. Mutta vaikka hänen laivansa ajoi karille ja takertui siihen, se ei uponnut, vaan hän onnistui pelastamaan sen, minkä tunsi arvokkaaksi ja olennaiseksi. Ferguson käytti itsekkin merellistä kuvakieltä sanoen v. 1976 haluavansa “pysyä hyvän

8 Tanner ja Tanner 1988b, 7, painotus alkuperäisessä tekstissä; vrt. Cerchione 1976

laivan, mormonismiin, kannella – eri syistä, joita pidän pätevinä”⁹. Fergusonin odysseia on vahvan vakauksen, pettymyksen, muutoksen ja rauhallisen ratkaisun odysseia.

Varhaiset Mormonin kirjan tutkimukset

Thomas Stuart Ferguson oli syntynyt Pocatellossa, Idahossa, 21.5.1915, ja oli vuoteen 1933 mennessä 18-vuotias fuksi Kalifornian Berkeleyn yliopistossa. Aikana, jolloin yliopistokoulutus yhä oli harvojen etuoikeus, Berkeley oli paikka, jossa vakavissaan oleva opiskelija voi joutua alttiiksi 1930-luvun kiihkeille poliittisille liikkeille ja vilkkaille älyllisille virtauksille. Opiskelijatoverinsa mormoni M. Wells Jakemanin vaikutuksesta Fergusonissa syntyi Berkeleyssä palava mielenkiinto Keski-Amerikan historiaa, kulttuuria ja arkeologiaa kohtaan, erityisesti koska näiden tutkimusten uskottiin olevan yhteydessä Mormonin kirjan ainutlaatuisen historiallisten väitteiden kanssa. Mutta huolimatta siitä, että ala oli kiehtova häntä koko hänen elämänsä ajan, hän ei hankkinut arvosanaa historiassa, antropologiassa tai lingvistikassa. Hänen opintonsa yliopistossa huipentuivat kandidaatin arvosanaan v. 1937 valtiotieteessä ja lakitieteen tohtorin arvosanaan v. 1942. Ehkäpä hän päätti, ottaen huomioon ajan epävarmuuden, että hän pystyisi asianajajana paremmin rahoittamaan sivuhomiansa kuin jos hän olisi valinnut harrastukseksi ammatikseen. Tämän vuoksi hän pysyi arkeologian alalla harrastelijana mormonismiin tutkimusten langan kutoutuessa koko hänen elämänsä.

Saatuinaan kandidaatin paperinsa Ferguson matkusti Salt Lake Cityyn. Siellä ollessaan hän onnistui tapaamaan Antoine R. Ivinsin Seitsemänkymmenten ensimmäisestä koorumista. ”Nautin kovasti keskustelustamme Mormonin kirjasta ja mayoista,” kirjoitti hän varhaisimpaan säilyneeseen kirjeeseensä lisäten toivovansa, että ”jotakin hyvää johtuisi keskustelustamme”¹⁰. Fergusonin seuraava kirje eritteli neljä aihetta, joista he olivat keskustelleet: laamanilaisten tunnistamisen ongelma, mayat laamanilaisten suorina jälkeläisinä, mayakansan tutkimus mahdollista lähetystyön harkintaa varten ja Fergusonin ystävän M. Wells Jakemanin Mormonin kirjasta tekemä tutkimus. Vanhin Ivinsin on täytynyt rohkaista Fergusonia, sillä vajaan kolme kuukautta myöhemmin hän kirjoitti pyytäen tapaamista presidentti Heber J. Grantin kanssa. Ferguson lupasi tulevansa Salt Lake Cityyn mukanaan eriteltyä tietoa Jakemanin tutkimuksista, joita hän kuvaili ”sanomattoman ihmeellisinä ja uskoa edistävinä”¹¹. Presidentti Grantin kiireinen aikataulu ei sallinut aikaa toivottuun tapaamiseen.

Fergusonin ensimmäinen ponnistus, v. 1939 valmistunut kirjoitus, oli 97-sivuinen tutkielma. ”Muinaisin Meksiko: Vertaileva tutkielma Mormonin kirjasta ja Ixtlilxochitlin kirjoituksista,”¹² jonka M. Wells Jakeman tarkisti¹³. Se hyödynsi

9 Ferguson 1976a

10 Ferguson 1937a

11 Ferguson 1937b

12 Engl.: ”Most Ancient Mexico: A Comparative Study of the Book of Mormon and the Writings of Ixtlilxochitl”

13 Ferguson and Jakeman 1939

ensimmäistä kertaa 1500-luvulla eläneen historioitsija Fernando de Alva Ixtlilxochitlin kirjoituksia, jotka Ferguson ja Jakeman olivat käännettäneet espanjasta englantiin omalla kustannuksellaan. Suuri osa tästä materiaalista päätyi myöhemmin osaksi kirjaa *Muin ain en Amerikka ja Mormonin kirja*.¹⁴

Ferguson uskoi, että kirkon jäsenillä oli tiettyjä vääriä käsityksiä Mormonin kirjasta, ja v. 1941 hän kirjoitti artikkelin ”Joitakin tärkeitä Mormonin kirjan kysymyksiä”¹⁵, joka julkaistiin [kirkon kuukausijulkaisussa] *The Improvement Era*. Kirjeessään Richard L. Evansille Ferguson kirjoitti vahvoista uskomuksistaan Mormonin kirjasta, ja julisti, että ”olen ollut vuosia kiinnostunut Mormonin kirjasta ja uskon, että minulla on epätavallisen vahva todistus sen jumalallisesta alkuperästä.”¹⁶

Artikkelissa Ferguson käsitteli Mormonin kirjassa kuvailtuihin tapahtumiin liittyvää maantieteellisen alueen ongelmaa. Mitä tulee kysymykseen siitä, levittäytyivätkö Mormonin kirjan kansat yli suuren osan läntistä pallonpuoliskoa, vai elivätkö he rajoitetulla alueella, Ferguson päätteli, että koska ryhmä, johon kuului naisia ja lapsia (mainittu Moosian kirjan luvuissa 23-24), matkasi paikasta toiseen vain 21 päivässä, niin matka Nefin kaupungista Sarahemlaan oli todennäköisimmin ainoastaan noin 320–480 kilometriä.¹⁷

Ferguson käytti artikkelinsa kuvitukseen Jakemanin valmistamaa karttaa. Ferguson pohti kahden yleisen maantieteellisen ratkaisun arvioituja rajoja. Etelä-Amerikan eli Panama-teoria, jota kannattivat useimmat Mormonin kirjaan uskovat, tunnisti Pohjois-Amerikan ja Etelä-Amerikan pohjoispuoleisena ja eteläpuoleisena maana, ja Panaman kannaksen ”kapeana kannaksena” (Alma 22:31-33; 63:5).

Keski-Amerikan eli Tehuantepecin teoria, joidenkin Mormonin kirjan tutkijoiden kannattama uusi näkemys, perustui johtopäätökseen, jonka mukaan Mormonin kirjan kansat elivät rajoitetulla alueella Keski-Amerikassa ja että ”kapea kannas” sen vuoksi oli Tehuantepecin kannas. Ferguson kannatti jälkimmäistä. Vaikka ongelman kykenevät tutkijat suunnistavatkin Keski-Amerikkaan yleisesti, kysymys Mormonin kirjan edellyttämästä maantiedosta on kaikkea muuta kuin selvitetty; mielipiteiden moninaisuus sisäisten maantieteellisten edellytysten suhteesta ulkoiseen maailmaan ulottuu nyky päivään saakka.¹⁸

Ferguson laittautui tosielämän odyssialleen täynnä itseluottamusta ja tulista innostusta löytääkseen Keski-Amerikan kehittyneiden sivilisaatioiden alkuperän. Hän uskoi lujasti, että sellaiset tutkimukset toisivat esille vastaansanomattomia todisteita, jotka tukisivat Mormonin kirjan väitteitä¹⁹. Hänen löytöretkensä alkoi 1.2.1946 hänen ensimmäisellä matkallaan Meksikoon, ja hän olisi tekevä useita muita matkoja tavoitellessaan päämääräänsä.

14 Engl.: *Ancient America and the Book of Mormon* (Hunter ja Ferguson 1950). Ferguson tunsii niin suurta emotionaalista kiintymystä Ixtlilxochitlia ja hänen sanojensa ensimmäisen espanjankielisen laitoksen julkaisijaa, lordi Kingsboroughia kohtaan, että hän pyysi v. 1957 lupaa presidentti David O. McKayltä saada toimittaa [tempelissä] kasteet näiden vainajien puolesta (Ferguson 1957).

15 Engl.: ”Some Important Book of Mormon Questions”

16 Ferguson 1941a

17 Ferguson 1941b

18 Hauck 1988; Priddis 1975; Sorenson 1985; Cheesman 1974, 159-77

19 Ferguson 1946a

Meksiko Cityssä hänen seuraansa liittyi liikemies J. Willard Marriott, joka matkusti hänen kanssaan tällä kaksiviikkoisella matkalla Meksikossa ja Guatemalassa. Meksikon Kansallismuseossa Meksiko Cityssä Ferguson teki jännittävän löydön, pienen pyörillä varustetun savesta valmistetun koiran, joka saattoi olla lapsen lelu. Ferguson jatkoi kirjoittamalla toisen artikkelin *The Improvement Era* varten: “Pyörä muinaisessa Amerikassa”²⁰, joka korreloi useiden pyörillä varustettujen lelujen arkeologiset löydöt vaunujen (ja epäsuorasti pyörien) käyttöön Mormonin kirjassa. Siinä Ferguson pohti Mormonin kirjan kirjoittajan esittämää syytöstä, että vaikka Mormonin kirjassa mainitaan vaunujen käyttö, niin esikolumbianisessa Amerikassa pyörä oli tuntematon. Ferguson julisti, että “Joseph Smithin on todistettu olleen oikeassa tämän tekemisen yksityiskohdan suhteen”²¹. Loikattuaan johtopäätökseen oikeassa olemisesta näin heppoisin todistein, Ferguson saattoi itsensä haavoittuvaan asemaan. Muut ovat väittäneet, ettei pyörillä varustettujen lelujen olemassaolo ole merkittävää, sillä, kuten Ferguson itsekin myönsi melkein kolme vuosikymmentä myöhemmin, ei ole vielä kukaan olemassa todisteita esikolumbianisesta karrujen, vaunujen tai pyörien hyötykäytöstä.²²

Seurue kävi myös alueella, joka myöhemmin esiintyi eräässä Fergusonin kiistanalaisista tunnistuksista:

Kuljimme pitkin parantumatonta tietä, joka johtaa suoraan kahden mahtavan vuoren, Popocatepetlin ja Ixtacchiuatlin välissä korkealla sijaitsevaan solaan. ... Meistä oli mielenkiintoista kulkea tämän solan kautta ja olla lähellä näitä kahta suurta vuorta, koska oli ehdotettu, että jompi kumpi saattaisi olla ollut jonkin tärkeän nefiläisten ja laamailaisten välisen taistelun tapahtumapaikka.²³

Ferguson julkaisi ensimmäisen kirjansa, *Missä on Kumora?*²⁴ myöhään vuonna 1947. Siinä hän jälleen tutkiskeli Mormonin kirjan maantieteellisiä edellytyksiä, ja miten ne suhtautuivat Amerikojen todelliseen maailmaan. Vaikka hän esittikin todisteita molemmille käsityksille, oli hän taaskin rajoitetun Keski-Amerikan sijainnin puolella. Hän joutui kuitenkin silmätysten Kumoran kukkulan New Yorkin valtion sijainnin kanssa. Sen sijaan, että olisi sovittanut tämän perinteisen tunnistuksen omaan hypoteesiinsa, Ferguson ehdotti Raman-Kumoran kukkulaksi 5452-metristä Popocatepetliä.²⁵

Itse asiassa Ferguson oli ylpeä siitä, että hän oli päätenyt aivan riippumatta Jakemanista siihen johtopäätökseen, että Kumoran kukkula sijaitsi Meksikossa.²⁶ Fergusonia hämmensi se, ettei [kirkon omistama yhtiö] Deseret Book Company halunnut myydä hänen teostaan *Missä on Kumora?*, koska väittely Mormonin

20 Engl.: “The Wheel in Ancient America”

21 Ferguson 1946b, 785

22 Green 1969, 78; Ferguson 1975a, 28

23 Ferguson 1946a, 2

24 Engl.: *Cum orab-Where?*

25 Ferguson 1947b, 43, 4648; vrt. Palmer 1981, 91

26 Fergusonin mukaan Jakeman oli alunperin sijoittanut Kumoran kukkulan perinteiselle paikalleen New Yorkin osavaltiossa (Ferguson 1947a).

kirjan maantieteestä oli kiistanalaista.²⁷

Tammikuussa 1948 Ferguson lähti Jakemanin ja W. Glenn Harmonin kanssa BYU:n²⁸ arkeologiselle tutkimusmatkalle tutkimaan Xicalangon aluetta läntisessä Campechessa kaakkois-Meksikossa. Maatessaan viidakkoriippumatoissaan Aguacatalin sijaintipaikalla kovan trooppisen sateen aikana Ferguson kirjoitti seuraavaa pienen taskulampun valossa:

Olemme löytäneet hyvin suuren kaupungin täältä “Runsaudenmaan” sydäimestä. Satojen ja ehkä tuhansien ihmisten on täytynyt asua täällä muinoin. Tätä löytöpaikkaa ei ole milloinkaan ennen tutkittu. ... Olen ainoa valkoinen mies, joka on nähnyt suuren pyramidin täällä.²⁹

Tehtyään etukäteen järjestelyjä Ferguson näytti 3.4.1948 filmejä sekä vuoden 1946 matkasta että 1948 tutkimusmatkasta vanhin Ezra Taft Bensonille, joka silloin oli Kahdentoista apostolin koorumissa. Viisi päivää myöhemmin hän näytti samat filmit johtaville auktoriteeteille ja heidän vaimoilleen näiden vuosittaisilla kutsuilla. Hän selitti heille, miksi Mormonin kirjan maiden tutkimukset keskittyivät Keski-Amerikkaan eivätkä koko pallonpuoliskolle.³⁰

Vuosien 1948-50 aikana kirjoitti Milton R. Hunter, josta oli tullut Seitsemänsyntyneiden ensimmäisen koorumin jäsen v. 1945, yhdessä Fergusonin kanssa kirjan *Muinainen Amerikka ja Mormonin kirja*. Koska Jakeman oli työstänyt suuren osan materiaalista yhdessä Fergusonin kanssa niin läheisesti 1930- ja varhain 1940-luvulla, Ferguson ilmaisi Hunterille pelkonsa siitä, että elleivät he kertoisi Jakemanille projektistaan ennen kuin kirja olisi julkaistu, Jakeman “pitäisi sitä täydellisenä luottamuksen pettämisenä minun puoleltani”³¹. Kun kirja oli julkaistu, Jakeman kertoi Hunterille miten jotkut, jotka kysyivät häneltä tästä uudesta kirjasta, olivat “jokseenkin hämmentyneitä näiden [Jakemanin] löytöjen äkkiniäisestä ilmestymisestä julkaisussa, joka ei ollut omani”³².

Marraskuussa 1950 julkaistu kirja esitteli ensi kertaa englannin kielellä käänöksen Ixtlilxochitlin 1500-luvulta peräisin olevan historiallisen kertomuksen, ja miten tämä materiaali suhtautui Mormonin kirjan väitteisiin.³³ Fergusonista tämä kertomus näytti “tukevan Mormonin kirjan olemassaoloa melko suoralla tavalla – tieto muinaisesta neljännen vuosisadan pyhästä kokoomateoksesta oli tiedossa 1500-luvun Meksikossa”³⁴.

Ainakin yksi tutkija oli varoittanut, että Ixtlilxochitl oli “epäilemättä vahvasti kristillisen opetuksen vaikutuksen alainen, mikä olisi värittänyt hänen kertomuksiaan intiaanien luomisesta, vedenpaisuksesta, arkista, Baabelin tyylisestä tornista ja kielten sekoittamisesta sekä sitä seuraavasta kansojen hajaantumisesta

27 Ferguson 1948c

28 Brigham Youngin yliopisto Utahissa.

29 Ferguson 1948a

30 Ferguson 1948d

31 Ferguson 1949

32 Jakeman 1951

33 Hunter ja Ferguson 1950; vrt. Ferguson ja Jakeman 1939

34 Ferguson 1952a

ta”³⁵. J. Reuben Clark nuor., Ensimmäisen presidenttikunnan toinen neuvonantaja, varoitti myös, miten täytyy “olla erittäin tarkka siinä, etteivät nämä perimätiedot intiaanista vain ole tulosta katolisten pappien varhaisista opetuksista”.³⁶

Kirjassa Hunter ja Ferguson ehdottivat useiden Mormonin kirjan paikkojen tunnistamista Keski-Amerikan asemilla. He puolsivat kokeellisesti esimerkiksi joko Usumacintan tai Grijalvan jokia Siidonin virtana.³⁷ Hunter pelkäsi kirkon vastustavan heidän maantieteellisiä lausuntojaan, ja toivoi kääntyvänsä kirkon johtajat puolelleen.³⁸ Heidän maantieteelliset suhteuttamisensa eivät jääneet vastustuksesta. Vuonna 1954 Joseph Fielding Smith, silloin Kahdentoista apostolin koorumin presidentti, hyökkäsi kirkon sanomalehdessä *Church News* vasten “modernistiteoriaa” joka rajoitti Mormonin kirjan toiminnan eteläiseen Meksikoon ja Keski-Amerikkaan.³⁹ Siitä huolimatta kirja oli erittäin suosittu ja siitä painettiin useita painoksia.

Ferguson valmisti teoksessa *Muinainen Amerikkaja Mormonin kirja* julkaistun tutkimuksen pohjalta artikkelin “Mormoniprofeetta Joseph Smith ja amerikkalainen arkeologia”⁴⁰, jonka hän esitti Amerikan arkeologisen seurann vuosikokouksessa v. 1953. Ferguson oli tyytyväinen artikkelinsa saamaan vastakaikuun, vaikkei sillä ollut suurtakaan vaikutusta ammattilaisarkeologeihin.

Uuden maailman arkeologinen säätö

Koska Ferguson oli tietoinen siitä, että 1500-luvun kronikoiden, etupäässä Ixtlilxochitlin, dokumentaarinen Mormonin kirjan tuki oli riittämätön ilman riippumatonta vahvistusta, hän halusi harjoittaa ammattimaista arkeologista työtä Keski-Amerikassa. Puolueettomuus oli tarpeen, jotta Mormonin kirja saataisiin todistetuksi oikeaksi. Ferguson huomautti v. 1951 ei-mormoni Alfred V. Kidderille Carnegie Instituutista, Washington D.C.:stä: “Annettakoon todisteiden puhua maan povesta omasta puolestaan, olkootpa vastaukset sitten millaisia tahansa.”

Huhtikuussa 1951 Ferguson ja Kidder esittivät kirkon johtaville auktoriteeteille muodollisen suunnitelman “Tehuantepecin alueella suoritettavaksi ehdotetuista tutkimuksista ja kaivauksista”, ja pyysivät kirkkoaan antamaan 150 000 dollaria taloudellisena tukena.⁴¹ Suunnitelma hahmotteli kunnianhimoisen projektin arkeologisia tutkimuksia ja kaivauksia Keski-Amerikassa. Vanhin Benson sanoi Fergusonille, että hän piti arkeologisesta suunnitelmasta, mutta epäroï, mitä tuli siihen, että kirkko hoitaisi rahoituksen.⁴²

Useita kuukausia myöhemmin Ferguson vahvisti kyssellään presidentti

35 Wauchope 1962, 63

36 Clark 1957. Tietenkin sama espanjalaisen katoლისუდენ vaikutuksen ongelma koskee perinnäistietoja Quetzalcoatlistä (Green 1972, 117; Gardner 1986).

37 Hunter ja Ferguson 1950, 168, 171

38 Hunter 1950

39 Smith 1954, 2

40 Engl.: “Joseph Smith, Mormon Prophet, and American Archaeology”

41 Ferguson 1951a; Kidder ja Ferguson 1951

42 Benson 1951

David O. McKayltä suunnitelman asemasta, että esiin tulevat “esineet puhuisivat kaunopuheisesti tomusta” tukien Mormonin kirjaa ja tuoden maailmanlaajuista julki suutta kirkolle.⁴³

Mutta kirkko hylkäsi suunnitelman eikä tarjonnut sille taloudellista apua.⁴⁴ Pettymyksestään huolimatta Ferguson ryhtyi rahoituksen hankintaan yksityisesti. Hän uskoi vahvasti Mormonin kirjaan, ja hänen syvä vakauksensa antoi hänelle tarmoa jatkaa omillaan. Lokakuussa 1952 hän järjesti Uuden maailman arkeologisen säätiön (NWAFF, New World Archaeological Foundation), toimien itse sen puheenjohtajana (palvellen vv. 1952–1961), Kidder ensimmäisenä varapuheenjohtajana, Milton R. Hunter toisena varapuheenjohtajana vanhin John A. Widtsoen Kahdentoista apostolin koorumista ollessa mukana johtokunnan jäsenenä.

Vuonna 1952 Kidder kartoitti NWAFF:n tavoitteet hahmottamalla Keski-Amerikan korkeakulttuurien alkuperästä kolmepäänäkemystä, joita arkeologiset tutkimukset testaisivat:

Säätiön tarkoituksena on suorittaa tutkimuksia ja kaivauksia Keski-Amerikan arkeologian tietämyksen lisäämiseksi ja useiden teorioiden testaamiseksi Amerikojen korkeakulttuurien alkuperästä: 1) Että ne olivat paikalla syntyneitä; 2) että, niin kuin Mormonin kirja esittää, ne juontuivat muinaisesta Israelista; 3) että niiden nousu johtui jonkin aasialaisen lähteen antamista virikkeistä.

Herra Ferguson puoltaa toista näistä teorioista; tri Ekholmin... mielestä kolmas näyttää hyvältä, minusta tuntuu että, vaikka ongelma on *yhä ratkaisematon*, nämä sivilisaatiot olivat oleellisesti synyperäisten Amerikan intiaanien luomiskyvyn tuotetta. Joten kaikki mielipidelajit ovat edustettuna!⁴⁵

Tämä tärkeä NWAFF:n projekti hankkisi arkeologisia todisteita käyttämällä tieteellisiä menetelmiä, ja antaisi toivon mukaan positiivisen vastauksen yhdelle kolmesta pääteoriasta koskien Keski-Amerikan sivilisaation alkuperää. Valmistautuessaan lähtemään eteläiseen Meksikoon ryhtyäkseen siellä arkeologiseen tutkimukseen Ferguson ilmaisi oman mielipiteensä näistä kolmesta teoriasta: “Minusta näistä kolmesta esitetystä selityksestä mormoniteoria on vahvin selittämään Keski-Amerikan suurten kulttuurien alkuperän.”⁴⁶

Joulukuussa 1952 ensimmäinen NWAFF:n tutkimusryhmä raivasi neitseellistä viidakkoa ja etsi raunioita Huianguillossa Tabascossa, alueella, jonka Ferguson kuvaili olevan “juuri sitä aluetta, jonka me uskomme olevan Sarahemlan maata”⁴⁷. Vaikka Ferguson ei odottanutkaan, että he “kaivaisivat ylös kuolleen nefiläisen, jolla olisi luuhun kaiverrettu jokin Mormonin kirjan nimi,” hän toivoi löytävänsä jonkin huomiota herättävän esineen tämän ensimmäisen arkeologisen kauden kuluessa. Huomattavat löydöt helpottaisivat paljon myös rahoituksen hankintaa

43 Ferguson 1951c

44 Anderson 1951

45 Ferguson 1956d, painotus alkuperäisessä tekstissä.

46 Ferguson 1952b

47 Ferguson 1952c

projektin seuraavaksi vuodeksi.⁴⁸

Ferguson oli yksinään hankkinut 22 000 dollaria vv. 1952-53 kaudeksi. Sitten hän tapasi 9.4.1953 J. Willard Marriottin vaikutusvallan avulla Ensimmäisen presidenttikunnan ja muita kutsuttuja johtavia auktoriteetteja. Hän vetosi heihin saadakseen kirkon rahoitusta jatkaakseen NWAf:n työtä, 15 000 dollaria päättääkseen sen vuoden ja 120 000 peittämään seuraavien neljän vuoden kulut.⁴⁹ Esityksen loppupuolella Ferguson kertoi kokoontuneille kirkon johtajille, että hän “oli rukoillut Herraa ja pyytänyt häntä pysäyttämään minut, ellei ollut hänen tahtonsa, että jatkaisimme.” Tässä kohdassa presidentti David O. McKay vastasi hymyillen, “veli Ferguson, sinua on vaikea pysäyttää.”⁵⁰

Seuraavana päivänä Ferguson kirjoitti Ensimmäiselle presidenttikunnalle kirjeen, jossa hän muistutti heitä siitä, että “Mormonin kirjan kansojen verrattomat esineet” edistäisivät lähetystyötä ja mainostaisivat Mormonin kirjaa maailmalle.⁵¹ Viikkoa myöhemmin presidentti Clark vastasi osittain suosiollisella päätöksellä: kirkko antaisi Fergusonille tarkoitukseen 15 000 dollaria ainoastaan sitä vuotta varten sillä ehdolla, ettei tämä yksityinen lahjoitus “saisi minkäänlaista julkisuutta millään tavoin missään vaiheessa”.⁵²

Toukokuussa Ferguson lähti Meksikoon liittyäkseen NWAf:n tutkimusryhmään Tabascossa. Kun NWAf:ssa työskentelevä opiskelija John L. Sorenson oli ehdottanut, että Sarahemla todennäköisesti olisi Chiapasissa, vei Ferguson hänet sinne ylisen Grijalva-joen alueella jeepillä tehtävälle tunnustelukäynnille. He löysivät Acalassa tuhansia ruukunsirpaleita ja useita pieniä veistokuvia, jotka olivat peräisin ajalta e.Kr. ja esiklassiselta kaudelta. Ferguson hyväksyi nyt innokkaasti Sorensonin ajatuksen Sarahemlan sijainnista, ja hänestä he olivat “nyt paikantaneet nefiläistoiminnan suuren keskuksen – Sarahemlan alueen”.⁵³ Ferguson tunsu luottavaisesti, että muutaman vuoden sisällä tunnistettaisiin nefiläisten kaupunkeja, sillä hän oli vakuuttunut v. 1953 löytöjen olevan “ehdottomasti nefiläisiä”.⁵⁴

Varojen puutteesta johtuen v. 1954 kautena arkeologista työtä ei tehty lainkaan.⁵⁵ Ensimmäinen presidenttikunta ilmoitti uudelleen Fergusonille, ettei kirkolta olisi tulossa taloudellista tukea.⁵⁶ Ferguson kirjoitti, että arkeologisen tuen hankkiminen Mormonin kirjan historialliselle todellisuu-delle oli hänen elämänsä oma “suurenmoinen pakkomielle”.⁵⁷ Tammikuussa 1955 Ferguson pyysi taaskin hartaasti tukea tunteentäydessä kirjjeessä Ensimmäiselle presidenttikunnalle:

48 Ferguson 1953a

49 Ferguson 1953g

50 Ferguson 1953c, 1953e

51 Ferguson 1953d

52 Clark 1953

53 Ferguson 1953f

54 Ferguson 1955a, 1954a, 4

55 Ferguson 1954b

56 McKay, Richards, ja Clark 1954

57 Ferguson 1954c

Tiedän ilman epäilyksen häivääkään, että tietyt [v. 1953] löydetyt paikat olivat nefiläisten käytössä Mormonin kirjan aikoina. Tämän työn tärkeyttä ei voida yliarvioida.

Mormonin kirjan arkeologian todellinen tärkeys on selvinnyt minulle monen vuoden tarkan tutkimuksen jälkeen. Selitykseen kuuluu vain hetki. Mormonin kirja on maailmanhistoriassa ainoa Jumalan ilmoitus, jota voidaan mitenkään testata tieteellisin, fyysisin todistein. ... Jerikon kaupungin löytäminen on vain erään historian kohdan vahvistamista. Sarahemlan kaupungin löytäminen on, paitsi erään historian kohdan vahvistamista, se myös vahvistaa käsinkosketeltavien fyysisten todisteiden kautta jumalallisen ilmoituksen, joka annettiin maailmalle Joseph Smithin, Moronin ja uurimin ja tumminin kautta. Siten Mormonin kirjan historia on ilmoitusta, joka voidaan testata arkeologisesti.⁵⁸

Ilmeisesti tämä peruste oli vakuuttava, sillä maaliskuussa 1955 Ferguson otti kirkolta vastaan 200 000 dollarin arvoisen sitoumuksen, mikä riittäisi neljän kauden arkeologisiin kaivauksiin.⁵⁹

Vuotta myöhemmin Ferguson raportoi innostuneesti Ensimmäiselle presidenttikunnalle, että NWA F:n tunnusteluryhmä oli löytänyt muinaisia ruukunsirpaleita 16 kilometrin pituisella alueella pitkin yllisen Grijalva-joen läntistä rantapengertä. Mieltyneenä asioiden nopeaan kehittymiseen Ferguson luuli, että heillä pian olisi “maailmalle elintärkeitä uutisia koskien Mormonin kirjaa ja Joseph Smithin jumalallista tehtävää.”⁶⁰ Hän oli “äärettömän jännittynyt ihmeellisillä nefiläisten paikoilla,” joita oli löydetty Grijalvassa, ja piti Santa Rosaa “ihmeellisenä ehdokkaan Sarahemlaksi”.⁶¹

Helmikuussa 1956 Ferguson julkaisi [kirkon lehdessä] *Millennial Star* artikkelin “Maailman oudoin kirja”⁶², jossa hän käsitteli Mormonin kirjan ainutlaatuista asemaa nykypäivän ilmoituksena muinaisena historiallisena dokumenttina. Ferguson tarkasteli hiljattain löytyneitä todisteita, jotka näyttivät tukevan Mormonin kirjaa, niiden muassa Ixtlix ochitlin ja Sahagunin kirjoitusten englanninkielisiä käännöksiä samoin kuin *Totonicanan ballitsijoiden tittelä*⁶³. Hän viittasi myös lingvistiin rinnakkaisuuksiin tiettyihin henkilönnimiin Mormonin kirjassa; pyörillä varustettujen lelujen olemassaoloon; Izapassa sijaitsevaan steela n:o 5:een (jonka Jakeman tunnisti kiistanalaisesti kuvailleen sen esittävän Lehin unta 1 Nefissä), ja partaisiin, kyömyenäisiin miehiin. Fergusonin hyväksi on luettava, että hän pystyi aina hyväksymään vastakkaisia todisteita; hän huomautti myös, että todisteet esiklassisen kauden metallurgiasta ja kirjoitusjärjestelmistä olivat puutteellisia.

Ferguson piti elämäntyönään hankkia arkeologisten Keski-Amerikan kaivausten avulla kiistattomia todisteita, jotka vahvistaisivat Mormonin kirjan kansojen todellisuuden. Hän halusi kaikkein eniten löytää kaiveruksen, joka olisi

58 Ferguson 1955b

59 Ferguson 1955c; Richards ja Clark 1955

60 Ferguson 1956a

61 Ferguson 1956c; vrt. Ferguson 1956d, 6

62 Engl. “The World’s Strangest Book”

63 Engl.: *The Title of the Lords of Totonicanan*

mahdollista tulkita tunnistamaan jonkin Mormonin kirjan henkilön, paikan tai tapahtuman. Jos sellainen löydetäisiin, pätevät tutkijat ja ammattilaisarkeologit voisivat vakuuttaa kirjan historiallisesta todellisuudesta.

Myös löydetty kaiverrus, joka sopisi kirjoitusjärjestelmään, joka on kuvattu 1 Nefissä, olisi erittäin vakuuttava, sillä kirjoitusjärjestelmä on jonkin kulttuurin monimutkaisimpia muotoja. Ferguson muistutti lukijoitaan siitä, minkä uskoi olevan perusaineksena Mormonin kirjan perimmäiselle vahvistukselle:

“Meksikossa tai Keski-Amerikassa tehty muinainen, jollakin Lähi-idän varhaisella tavalla kaiverrettu kirjoituslöytö, joka tosiasiallisesti mainitsi jonkin kansan, kaupungin, henkilön tai tapahtuman Mormonin kirjassa, antaisi tietenkin lopullisen ja täydellisen hyvityksen Joseph Smithille, amerikkalaiselle profeetalle.”⁶⁴

Brigham Youngin yliopiston historian ja uskonnon professori Hugh Nibley painotti samoin, vaikk ei ollutkaan innostunut arkeologisesta uskonpuolustuksesta, Mormonin kirjan dokumentaarista vahvistusta:

“Ei mikään vähempi kuin kaiverrus, joka voitaisiin lukea ja ajoittaa karkeasti, voisi ylittää sanoisinko esiaktuaalin arkeologian ja nefiläisten sivilisaation todellisuuden välistä kuilu.”⁶⁵

Ferguson tiesi, että oli mahdotonta todentaa ihmeitä ja hengellisiä kokemuksia, mutta tunsu vahvasti, että Mormonin kirjan sivilisaation fyysisen todellisuuden vahvistus oli tulossa esiin. Maaliskuussa 1958 hän ilmaisi Ensimmäiselle presidenttikunnalle palavat uskomuksensa ja Mormonin kirjan ainutlaatuisen aseman historiallisena dokumenttina, joka voitiin alistaa tieteelliselle oikeaksi todistamiselle:

Ei voi väärentää yli kolmea tuhatta vuotta ... historiaa ja saada väärennystä vedenpitäväksi Mormonin kirjan joutuessa niin tarkasti tutkituksi. Mormonin kirja on joko väärennös tai tosi. Jos se on väärennös, niin siinä kuvattuja kaupunkeja ei ole olemassa. Jos se on tosi – niin kuin me tiedämme sen olevan – niin kaupungit löytyvät. Jos kaupungit ovat olemassa, ja ne ovat, ne muodostavat kosketeltavan, fyysisen, kestävän ja moitteettoman todisteen siitä, että Joseph Smith oli Jumalan tosi profeetta, ja että Jeesus Kristus elää.⁶⁶

Samana vuonna Ferguson julkaisi teoksen *Yksi lauma ja yksi paimen*⁶⁷ esittääkseen todisteita Mormonin kirjan historiallisen todellisuuden tueksi, kuten esimerkiksi 1500-luvun kronikoita ja saatavilla olevaa arkeologista tietoa (johon sisältyivät NWAF:n löydöt).

Tärkeä tiedotus kirjassa oli sylinterisinetin löytö Chiapa de Corzossa lokakuussa 1957. Toukokuussa 1958 Johns Hopkinsin yliopiston semiittisten

64 Ferguson 1956b, 42-46; vrt. Ferguson 1962b, 263

65 Nibley 1967, 243

66 Ferguson 1958a

67 Engl.: *One Fold and One Shepherd*

kielten professori William F. Albright väitti, että se sisälsi useita egyptiläisiä hieroglyfejä.⁶⁸ Ketkään muut eivät olleet samaa mieltä hänen tunnistuksensa kanssa. Matthew Stirling Amerikan etnologian instituutista⁶⁹ Washington D.C:ssä väitti, että Ferguson oli liioitellut sitä seikkaa, että “eräs yksinkertainen muoto Chiapasin leimassa” muistutti jotakin hieroglyfiä.⁷⁰ Koska koko sinetin tulkitseminen egyptiläisenä ei tuota uskottavaa käännöstä, David H. Kelley Nebraskan yliopistosta päätteli, etteivät nuo yksinkertaiset osat ole aineksia “oletettuihin todisteisiin egyptiläisestä vaikutuksesta yksinään”.⁷¹ Ferguson piti sylinterisinetin löytöä tärkeimpänä siihen mennessä, ja halusi kasvavia työpanoksia, jotta löydettäisiin lisää kaiveruksia Mormonin kirjan ajoilta.

Kirjassa Ferguson luetteli 298 kulttuurillista rinnakkaisuutta (lista pitenee 311:een v. 1962) Lähi-idän ja Keski-Amerikan välillä. Rinnakkaisuuksien luuttelemista on kuitenkin sanottu “virhepäätelmien ostoslistaksi”. Rinnakkaisuudet sinänsä eivät ole merkittäviä, elleivät ne joko ole hyvin pitkälle kehittyneitä tai löydetty ainoastaan kyseessä olevien kahden, keskinäisen vertailun kohteena olevan kulttuurin piiristä.⁷² Yalen yliopiston antropologian professori Michael D. Coe on kirjan arvostelussaan julkaisussa *American Antiquity* sanonut, että Ferguson luotti “suureen määrään arkeologisia ja dokumentaarisia tietoja, joista jotkut olivat päteviä, jotkut heikkoja ja jotkut todella epäluotettavia”.⁷³

Kirjansa lopussa Ferguson vahvisti, että tilanne tiivistyi yksinkertaiseen joko-tai selitykseen: joko Mormonin kirja on väärennös, jonka tekstissä mainitut erikansat, suuret ja pienet kaupungit “ollessa kuvitteellisia tämän vaihtoehdon mukaan, eikä niitä koskaan voida löytää,” tai että se on jumalallisesti ilmoitettua historiaa, jossa mainitut ainekset “ovat todella historiallisia, voidaan löytää ja löydetään – NYT, mikäli etsimme niitä.”⁷⁴

Kirkon rahoittamien neljän ensimmäisen vuoden päätyessä syksyllä 1959 Ferguson oli varma, että NWAF jatkossa saisi rahoitusta BYU:lta, Brigham Youngin yliopistolta. Kesäkuussa 1960 kirkon virkailijoiden valtuusto lähti Meksikoon tarkkailemaan NWAF:n toimia. Fergusonista tuntui, että heidän näkemänsä teki heihin vaikutuksen, mutta hän ei ollut varma NWAF:n tulevaisuudesta, ja odotti lopullista päätöstä BYU:sta.⁷⁵ Hän kirjoitti vanhin LeGrand Richardsille Kahdentoista apostolin koorumista: “Palan halusta nähdä työn laajentuvan ja puskevan innolla eteenpäin”.⁷⁶

Vanhin Howard W. Hunteria Kahdentoista apostolin koorumista oli suunniteltu puheenjohtajaksi uuteen Mormonin kirjan arkeologiseen komiteaan⁷⁷ (joka periaatteessa korvasi NWAF:n toiminnan), ja Ferguson alennettiin sihteerin asemaan. Huolimatta ylpeytensä kärsimästä loukkauksesta Ferguson piti päänsä

68 Ferguson 1958b, 22, 25

69 Engl.: Bureau of American Ethnology

70 Stirling 1960, 229

71 Kelley 1966, 745

72 Raisin 1981, 13; Green 1969, 74

73 Coe 1959, 290

74 Ferguson 1958b, 35051, painotus alkuperäisessä tekstissä.

75 Ferguson 1960

76 Ferguson 1961a

77 Engl.: Book of Mormon Archaeology Committee

pystyssä ja kertoi Hunterille, että hän “tyytyisi syömään minkä tahansa piirakanpalasen, joka minulle heitetään, olkoonpa se kuinka pieni tai mitätön tahansa.”⁷⁸ Tästä alkaen kuolemaansa asti Ferguson palveli tässä suhteellisen vähäisessä sihteerin roolissa uudelleen järjestetyssä NWAF:ssa, jonka nimi muutettiin muotoon BYU-NWAF.

Huhtikuussa Ferguson matkusti katsomaan kaikkia tärkeitä kaivauksia Lähi-idässä. Ferguson aikoi käydä Omanissa kiertomatkan osana. Hän kirjoitti ystävälleen Wendell Phillipsille, että hän suunnitteli “kiipeävänsä merta lähinnä olevalle vuorelle Omanissa ja katsovansa, löytäisikö yhtään kaiverrusta, jonka Nefi olisi voinut jättää vuorelle, missä hän puhui Herran kanssa.”⁷⁹ Ehkä tämä oli Fergusonilta naiivi aikomus, mutta se valaisee sekä hänen vakaumustaan Nefin olemassaolosta että hänen päättäväisyyttään löytää historiallista pohjaa tuon olemassaolon perustaksi.

Matkan aikana Ferguson tutki Iranissa kahta hiljattain löydettyä kultalevyä, joissa oli nuolenpääkirjoitusta. Tämä johti artikkeliin *the Improvement Era*ssa otsikolla “Kultalevyt ja Mormonin kirja”⁸⁰, missä Ferguson piti niitä yhtä hämmästyttävänä löytönä kuin Lehin ja elämän puun tunnistusta Izapan steela:n: o 5:ssä. Hän päätteli, että “vahvoja todisteita kerääntyä tukemaan [Mormonin] kirjaa”.⁸¹

Tätä artikkelia seurasi myöhemmin v. 1962 toinen laitos teosta *Yksi lauma ja yksi paimen*, johon oli lisätty dokumentaatiota hänen vertailupiirreluetteloonsa, erilaisia ajantasaistuksia neljältä väli vuodelta sekä uusi väri valokuva yhdestä Iranissa löydetystä kultalevyistä.⁸²

Fergusonin kirjeissä varhain 1960-luvulla nousee pintaan hajanaisia kommentteja, joissa hän ihmettelee, miksei odotettuja todisteita löydy. 1960-luvun puoliväliin mennessä toivo tulkittavista kaiverruksista pysyi yhä, mutta siitä oli tullut etäisempi. Hänen suurinta päämääräänsä elämässä – todistaa, että Jeesus Kristus todella ilmestyi muinaisessa Meksikossa ristiinnaulitsemisensa ja ylösnousemuksensa jälkeen – hän ei koskaan “saavuttaisi,” hän kirjoitti, “ennen kuin tehdään merkittäviä löytöjä muinaisista käsikirjoituksista. Toivon, että niin käy meidän elinaikanamme. Se on mahdollista.”⁸³

Vaikka NWAF kokosi kasoittain materiaalia ja tietoa tärkeästä esiklassisesta kaudesta ja saavutti tutkijoiden kunnioituksen, niin NWAF:n suorittamien vuosien kaivauksien jälkeen ei ollut vielä kukaan olemassa mitään erityistä arkeologista tai kaiverruksen muodossa olevaa vahvistusta millekään Mormonin kirjan kansalle tai paikalle. Antropologi Michael D. Coen näkemys tilanteesta oli, että “mitään, ehdottomasti mitään ei ole koskaan tullut esiin missään Uuden maailman kaivauksessa, mikä saisi puolueettoman tarkkailijan uskomaan”, että Mormonin kirja oli aito historiallinen dokumentti, joka antoi tietoa Amerikan varhaisista kansoista.⁸⁴

78 Ferguson 1961b

79 Ferguson 1961c; vrt. 1 Nephi 17:7

80 Engl.: “Gold Plates and the Book of Mormon”

81 Ferguson 1962a, 171

82 Ferguson 1962b

83 Ferguson 1966

84 Coe 1973, 46

Joseph Smithin egyptiläisten papyruskääröjen uudelleen löytö

On ironista, että Ferguson käytti enemmän osan elämästään tutkien Mormonin kirjan edellyttämää maantiedettä ja materiaalista kulttuuria, kun kuitenkin se, mikä hänestä näytti selvältä ja ratkaisevalta todisteelta Aabrahamin kirjaan vastaan, oli katalysaattorina hänen näkemystensä äkkinäiseen muutokseen.

27.11.1967 [kirkon lehti] *the Deseret News* ilmoitti, että oli löydetty osa niistä egyptiläisistä papyruskääröistä, jotka Joseph Smith oli aikoinaan omistanut. Ne oli tuonut esille Keski-idän tutkimusten professori Aziz S. Atiya Utahin yliopistosta hänen tehdessään tutkimuksia Metropolitaniin taidemuseossa New Yorkissa toukokuussa 1966; hän järjesti ne lahjoitettavaksi kirkolle.

Yleinen ilmoitus mainitsi yhden sitoista papyrusfragmenttia sekä Joseph Smithin lesken Emma Smith Bidamonin allekirjoittaman myyntitodistuksen vuodelta 1856.⁸⁵ Ehdottomasti tärkein näistä oli kuvio n:o 1:n alkuperäiskappale, jonka Joseph Smith tulkitsi Aabrahamin kirjaan, joka nykyisin on osa *Kallisarvoista helmeä*.

Tämä löytö näytti antavan mahdollisuuden testata Joseph Smithin tulkinnan paikkansapitävyyden. Ferguson katsoi, että tämä oli Joseph Smithin muinaisten dokumenttien kääntämiskyvyn tulikoe, ja hän otti tilaisuudesta vaarin selvittääkseen Aabrahamin kirjan käännöksen tarkkuuden.

Kolme päivää ilmoituksen jälkeen Ferguson kirjoitti Milton R. Hunterille pyytäen häntä kertomaan kaiken tietämänsä, ja kysyen, päästäisikö kirkko yleisölle tietoa papyruskääröistä. Hän kysyi myös Hunterilta erityisesti, oliko joku kirkon ulkopuolinen tutkija kääntänyt papyruskääröjä, ja jos oli, niin löytyikö siitä ”jotain yhteistä Aabrahamin kirjan kanssa sellaisena kuin se oli *Kallisarvoissa helmessä*.”⁸⁶ Hunter vastasi Hugh Nibleyn kertoneen hänelle, että ”tutkijat eivät koskisi niihin [papyrusiin] hopeisella kepilläkään.” Kysymykseen, päästäisikö kirkko julkisuuteen tietoa papyruskääröistä, Hunter sanoi, että ”näyttää siltä että kyllä, kunhan ne on käännetty.”⁸⁷ Hunter lisäsi sitten kertoneensa N. Eldon Tannerille, Ensimmäisen presidenttikunnan toiselle neuvonantajalle, että ainakin yksi papyruskääröistä näytti olevan Joosefin kirjasta, dokumentista, jonka Joseph Smith oli tunnistanut olleen papyruskääröjen joukossa samoin kuin Aabrahamin kirjan. Hunter selitti, että Oliver Cowderyn v. 1835 kirjoittama kirje vahvisti, että ”Joosefin kirja kertoi parhaan luomiskertomuksen, minkä hän koskaan oli kuullut, ja että se kuvaili käärmeen kävelevän jaloillaan ennen kuin sen täytyi ryömiä mahallaan.” Mutta kun Hunter sanoi tämän, Tannerin kerrotaan vastanneen, että ”hän ei halunnut sellaista ajatusta ehdotettavan eikä sen tiedon vuotavan ulos”.⁸⁸ Niinpä v. 1967 oltiin tietoisia oletetusta suhteesta sekä Aabrahamin että Joosefin kirjojen ja uudelleen löydettyjen papyruskääröjen välillä.

Koska yksikään egyptologi ei ollut vielä tutkinut papyruskääröjä, Ferguson teki omia järjestelyjä saadakseen papyruskääröjä tutkituksi ja käännettäviksi. Päivää jälkeä joulun Ferguson yritti turhaan saada käsiinsä Leonard H. Leskoa, joka oli

85 Wade 1967, 51-53; Jarrard 1967a

86 Ferguson 1967a

87 Hunter 1967

88 Hunter 1967; vrt. Cowdery 1835; Todd 1969, 194

egyptologian opettaja Kalifornian Berkeleyn yliopistossa.⁸⁹ Seuraavana päivänä hän tapasi Henry L. F. Lutzin, Kalifornian Berkeleyn yliopiston egyptologian professorin. Ferguson pyysi häntä tutkimaan joi takin egyptiläisiä hieroglyfejä, jotka hän oli leikannut *Deseret Newsin* kirkon osastosta 2.12.1967. He käyttivät siihen yhdessä puolitoista tuntia, eikä Ferguson vihjannut, mistä hieroglyfit “tulivat tai että niillä olisi jokin merkitys myöhempien aikojen pyhille” sillä hän ei halunnut mitenkään vaikuttaa Lutzin päätelmään. “Hän antoi minulle täysin avoimen ja rehellisen johtopäätöksen, jonka mukaan ne kaikki ovat *Kuolleiden kirjasta*.”⁹⁰

Tyytymättä vain yhden egyptologin mielipiteeseen Ferguson otti yhteyttä Leskoon, jotta hän kääntäisi hieroglyfit. Sanomalehden valokuvat eivät kelvanneet, joten Ferguson otti yhteyttä Hugh B. Browniin, Ensimmäisen presidenttikunnan ensimmäiseen neuvonantajaan, ja sai hänen kauttaan suurennettuja valokuvia papyruksista.⁹¹ Ferguson lähetti nämä valokuvat Leskelle kehottaen häntä kääntämään ne ja arvioimaan suunnilleen, millä vuosisadalla ne oli kirjoitettu.⁹² Pidettyään materiaalia hallussaan kuukauden ajan Lesko lähetti Fergusonille alustavan raportin, jonka mukaan “nämä kaikki ovat loitsuja [maagisia manauksia] egyptiläisestä *Kuolleiden kirjasta*.” Hän vihjasi myös, että “tekstit ovat todennäköisesti ensimmäiseltä vuosituhannelta e.Kr. ja hieraattisen kirjoituksen muodot vaikuttavat pikemmin Ptolemaiosten ajan dokumenteilta kuin milteään muulta.”⁹³

Ferguson oli osoittanut erityistä mielenkiintoa siihen alkuperäiseen papyrukseen, joka sisälsi kuvion n:o 1, kertomatta “mistään suhteesta käsikirjoitusmateriaalin ja mormonikirkon, Joseph Smithin, Aabrahamin kirjan tai minkä muunkaan välillä.”⁹⁴ Vastatessaan tähän kohtaan Lesko sanoi, että leijonasohvakuvio oli hyvin myöhäinen kopio *Kuolleiden kirjasta*, ja kuvasi “paareilla kuollutta, jonka päälle Anubis laskee kätensä.” Hän huomautti myös, että restaurointi oli virheellinen, sillä palsamoinnin jumala Anubis on sakaalinpäinen.⁹⁵

Marraskuussa 1968 Ferguson oli tilannut kopion “Joseph Smithin papyruskääröistä”. Hän kehui “herrojen” Modern Microfilm Companyssä Salt Lake Cityssä “tehneen for suuren asian – päästäneen esiin vähän totuutta Aabrahamin kirjasta.” Tässä vaiheessa Ferguson ei näytä tienneen, että firmaa pitivät aviopari Jerald ja Sandra Tanner, paikalliset mormonisminvastaiset julkaisijat.⁹⁶

Päit si otti suoraan yhteyttä kahteen egyptologiin, Ferguson tutki kahden muun Joseph Smithin egyptiläiset papyruskääröt kääntäneen tuloksia: Klaus Baerin, Chicagon yliopiston egyptologian professorin, sekä Dee Jay Nelsonin Billingsistä, Montanasta. Vuosia myöhemmin Nelson valehteli, että hänellä oli tohtorin arvosana.⁹⁷

89 Ferguson 1967b

90 Ferguson 1967c; vrt. Jarrard 1967b

91 Ferguson 1971b

92 Ferguson 1968a

93 Lesko 1968

94 Ferguson 1971b

95 Lesko 1968

96 Ferguson 1968b

97 Ferguson 1971b; vrt. Baer 1968; D. Nelson 1968a, b, c, ja 1969

Kirjassaan *Aabrahamin kirjan tarina* Jay M. Todd, *the Improvement Era*n apulaistoimittaja, siteerasi Baerin johtopäätöstä, että kuvio n:o 1 ja *Hôrin bengityslupa* ovat toisiinsa liittyviä osia samasta kääröstä, ja huomautti sitten, että “jos tämä tri. Baerin raportti on paikkansapitävä, niin se viittaa enemmän kuin koskaan siihen, että joko profeetan “kääntämää” papyrusta ei vielä kukaan ole käy tettävissä, tai sitten että kurkistuskivi antoi itse tekstin, josta vain varjo ja hyvin vääristynyt versio saattoi olla papyrusfragmenteissa.”⁹⁸

Kolmas, lausumaton mahdollisuus oli, että oikea papyrus oli löydetty, mutta että Joseph Smithin tulkinnalla ei ollut mitään tekemistä egyptiläisen tekstin kanssa. Lakimieskun oli, Ferguson päätteli, että juuri kolmas vaihtoehto oli oikea selitys, kun kerran neljä todistajaa “kaikki ovat yhtä mieltä siitä, että alkuperäisen dokumentin egyptiläinen teksti on käännetty nä *Hôrin bengityslupa*.”⁹⁹

Kun Fergusonilta kysyttiin, olivatko useimmat egyptologit “yhtä mieltä siitä, että Joseph Smithin omistamien muinaisten papyrusten oikealla käännöksellä ei ole yhtään mitään yhteyttä tai samankaltaisuutta” Aabrahamin kirjan kanssa, hän vastasi lyhytsanaisesti: “Kyllä”.¹⁰⁰ Ferguson veti sen johtopäätöksen, ettei kuviossa n:o 1 ollut Aabraham epäjumala Elkenan papin uhrattavana alttarilla, vaan Osiris Anubiksen palsamoitavana tulevaa elämää varten. Joseph Smithin papyruskääröt olivat pelkästään erilaisia egyptiläisiä “hautaustekstejä”.¹⁰¹ Tämä suisti Ferguson hänen elämänsä viimeiseen suureen kauteen.

Piiloepäilijäksi tulo

Wesley P. Walters, eräs mormonismia vastustava tutkija, sai Fergusonilta luvan kuvailla hänen pettymystään Joseph Smithin ja Aabrahamin kirjan vuoksi, mutta ei saanut lupaa käyttää hänen nimeään:

Eräs Joseph Smithiä koko elämänsä puolustanut teki oman riippumattoman tutkimuksensa Josephin kyvystä egyptiläisten dokumenttien kääntäjänä käyttäen apunaan tunnustettuja egyptologeja sanomatta heille sanaakaan siitä, mikä oli vaakalaudalla. Heidän päätöksensä yhtyivät herra Nelsonin ja tri. Baerin löytöihin. Tämän vuoksi hän hylkää Aabrahamin kirjan sekä Joseph Smithin esittämät väitteet siitä, miten hän kykeni kääntämään muinaisia kieliä.”¹⁰²

Fergusonin innostus todistaa Aabrahamin kirja aidoksi muuttui painajaiseksi. Hänen aiempi uskojärjestelmänsä ei kyennyt vastustamaan tämän pettymyksen aiheuttamaa järkytystä. Paitsi että Fergusonin näkemykset Aabrahamin kirjasta muuttuivat radikaalisti, muuttui myös dominonappuloiden kaatumiskehityksen tavoin hänen uskonsa Joseph Smithiin profeettana ja Mormonin kirjan historiallisuuteen. Vaikka tämänkaltaisen ketjureaktio tapahtuukin usein, voidaan kysyä, oliko

98 Todd 1969, 377; vrt. Rhodes 1988, 51-52

99 Ferguson 1971b

100 Cerchione 1976

101 Barney 1984

102 Walters 1973, 45; vrt. Walters 1971

Ferguson oikeutettu tekemään tämän loikan, että koska Aabrahamin kirjaa ei voida pitää löydetyistä papyruskääroistä minkään käännöksenä, niin ei myöskään Mormonin kirja ollut innoitettu muinaisen dokumentin käännös.

Kirkon jäsenet, jotka yksityisesti eivät usko kirkon peruseriaatteita, mutta jotka pysyvät aktiivisesti mukana toiminnassa, on leimattu “piilopäijöiksi”.¹⁰³ Tavallisesti tätä epäilyn tilaa on edeltänyt pitkäaikainen ja vahva samoihin periaatteisiin uskominen. Fergusonin epäilyksiä hänen elämänsä viitenätoista viimeisenä vuotena on ollut vaikea dokumentoida saatavilla olevien todisteiden avulla. Kun Thomas Stuart Fergusonin paperit saapuivat [Harold B.] Leen kirjastoon Brigham Youngin yliopistossa hänen kuolemansa jälkeen, niihin ei sisällynyt ollenkaan vuoden 1967 jälkeisiä kirjoituksia, jotka ilmaisivat hänen näkemyksiään Mormonin kirjasta, Aabrahamin kirjasta tai Joseph Smithistä. Kahdeksan viikkoa Fergusonin marraskuun 1967 jälkeen kirjoittamaa kirjettä sisältyi hänen papereihinsa, koska ne olivat sekoittuneet NWA:n asioita sisältäviin kansioihin. Mitä BYU:n nykyiseen kokoelmaan tulee, hänen kuolemansa edeltävä viidentoista vuoden kausi on täysin sisällyksetön. Vastakohtaisesti verrattuna julkaisu-uuteloonsa 1940-, 1950- ja varhaisella 1960-luvulla, Ferguson ei julkaissut yhtään uutta artikkelia tai kirjaa v. 1967 jälkeen eikä myöskään julkaissut uudelleen aiempia töitään. Ilman hänen kirjoittamiaan kirjoituksia hänen viimeiset elinvuotensa jäisivät tuntemattomiksi. Jotkut näistä kirjoituksista on koottu, ja ne ovat saatavilla H. Michael Marquardtin kokoelmassa Marriottin kirjastossa Utahin yliopistossa.

Vuodet 1969 ja 1970 ovat kirjoittamattomat; ajalta ei tunneta Fergusonin kirjoittamia kirjoituksia. Ehkä nämä kaksi vuotta olivat pohdiskelun ja henkisen etsinnän kautta. Hänen uskonkriisinsä on täytynyt olla ankara, sillä tuloksena oli erilainen Tom Ferguson.

Varhain joulukuussa 1970, lähellä tämän kaksivuotiskauden loppua, Ferguson kävi Salt Lake Cityssä. Melkein kuin dramatisoidakseen rikki revittyjä tunteitaan Ferguson paljasti sisimpänsä teologian spektrin vastakkaisia ääripäitä edustaville henkilöille – yhtäältä liberaalille apostoli Hugh B. Brownille ja toisaalta mormonismien vastustajille Jerald ja Sandra Tannerille. Ei voida päätellä, mitä aivan tarkkaan tuli sanotuksi Brownin ja Fergusonin välillä. Fergusonin kertomus on johdonmukainen, mutta se ei aivan täsmää Brownin lausunnon kanssa. Fergusonin mukaan hän kävi Brownin luona kirkon päämajassa, ja kävi uudelleen läpi egyptologien tekemät käännökset Joseph Smithin papyruskääroista. Tämän yksityisen keskustelun aikana Ferguson tarjosi johtopäätöstään siitä, että Joseph Smithillä ei ollut “vähäisintäkään kykyä” kääntää egyptiläisiä hieroglyfejä. Ferguson kertoi Brownin odottamattomasta vastauksesta: “Yllätyksekseni eräs mormonikirkon korkeimmista virkailijoista oli samaa mieltä johtopäätöksestä, kun sanoin hänelle juuri niin.”¹⁰⁴

Erään toisen kertomuksen mukaan Ferguson kertoi seuraavaa: “Käytyään läpi todistusaineiston veli Brownin kanssa, hän sanoi, että veli Brown oli samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että se ei ollut pyhää kirjoitusta. Hän ei sanonut tai vihjannut, että juuri hänen todisteensa olisivat vakuuttaneet veli Brownin tästä johtopäätöksestä. Mutta joka tapauksessa hän sanoi, että Hugh B. Brown ei

103 Burton 1982, 35; Burton 1986, 2

104 Ferguson 1971b

uskonut Aabrahamin kirjan olevan sitä mitä kirkko väitti sen olevan.”¹⁰⁵

Hugh B. Brownin kokoelma kirkon arkistossa ei ole vapaasti käytettävissä, joten siitä lähteestä ei ole tulossa mitään valaisevaa tietoa. Seuraava kappale on ainoa saatavissa oleva, osittainen valokopio kirjeestä, jonka oletetaan olevan Brownin sanelema ja jonka hän olisi lähettänyt Robert Hancockille neljä vuotta tapahtuneen jälkeen: “En muista koskaan sanoneeni herra Fergusonille mitään, mikä olisi voinut saada hänet luulemaan, etten usko Aabrahamin kirjan olevan totta. Niin ei varmasti ole, sillä yhtä hyvin kuin tiedän eläväni, tiedän, että Kristus johtaa tätä kirkkoa ja että Joseph Smith oli hänen profeettansa, joka oli valittu palauttamaan hänen kirkkonsa täyteydessään.”¹⁰⁶ On huomattava, ettei Brown kosketele ydinkysymystä siitä, keskusteliko hän Fergusonin kanssa Joseph Smithin kykenemättömyydestä kääntää egyptiläisiä hieroglyfejä.

Ferguson meni myöhemmin samana päivänä joulukuussa 1970 käymään Jerald ja Sandra Tannerin kotona Salt Lake Cityssä.¹⁰⁷ Heidän mukaansa hän keskusteli heidän kanssaan hänen Aabrahamin kirjan hylkäämisestään ja siitä, miten hän hylkäsi Mormonin kirjan autenttisuuden, ja sanoi, että hän oli “kuluttanut 25 vuotta yrittäen todistaa mormonismia todeksi, mutta huomaa nyt työnsä olleen turhaa”.¹⁰⁸ Mainittuihin kahteenkymmeneen viiteen vuoteen mahtuisi kausi hänen ensimmäisestä matkastaan Meksikoon v. 1946 aina vuoteen 1970 asti. Tämä näyttää osoittavan, että Ferguson jatkoi viimeisten kolmen vuoden aikana kamppailuaan todistaakseen mormonismia oikeaksi.

Fergusonin epäilystä tuli julkista vuosi ja kahdeksan kuukautta myöhemmin, kun Tannerit julkaisivat kertomuksen hänen käynnistään heidän luonaan uudistetussa laitoksessaan teoksesta *Mormonismi: varjo vai todellisuutta*¹⁰⁹:

Sillä kerralla [2.12.1970] Thomas Stuart Ferguson kertoi suoraan meille, että hän oli ensinnäkin luopunut Aabrahamin kirjasta, mutta myös tullessaan siihen johtopäätökseen, ettei Joseph Smith ollut profeetta ja ettei mormonismi ollut totta. Hän kertoi meille, että hän oli kuluttanut 25 vuotta yrittäen todistaa mormonismia todeksi, mutta lopulta päätellyt, että hänen työnsä oli ollut turhaa. Hän sanoi, että lakiammatin harjoittaminen oli opettanut hänelle, miten punnita todisteita, ja että todisteet Joseph Smithiä vastaan olivat ehdottoman tuhoisat eikä niitä voinut selittää olemattomiksi.¹¹⁰

Ferguson ei milloinkaan antanut julkiminkäänlaista kiistoa tai tarkistusta tämän kertomuksen johdosta. Hän puhui uusista näkemyksistään suoraan sekä vastauksissaan hänelle lähetettyihin kirjeisiin, että suoriin kysymyksiin. Hän ei kuitenkaan julistanut ideoitaan hyökkäävällä tavalla, ja huomautti silloin tällöin, että halusi pitää näkemyksensä luottamuksellina. Eräässä mielessä Tom Ferguson identifioi itsensä piiloepäilijänä, vaikkakin sellaisena, joka oli halukas kirjoittamaan kirjeitä kaapistaan.

105 Barney 1984

106 Brown 1974

107 Ferguson 1971a

108 Tanner 1970

109 Engl.: *Mormonism: Shadow or Reality*

110 Tanner ja Tanner 1972, 103

Kirjeitä kirjoittava piilopäilijä¹¹¹

Suora tieto Fergusonin muutoksesta on kotoisin 13.3.1971 päiväystä kirjeestä James Boyackille Lexingtonissa, Massachusettsissa. Vastauksena Boyackin kysymyksiin Ferguson kirjoitti seuraavaa Hugh Nibleyn työstä Aabrahamin kirjan parissa:

Nibley'n *Era*-artikkelit Aabrahamin kirjasta eivät ole minkään arvoisia – ensinnäkin siksi, että hän ei ole puolueeton, koska hän on tehtävään asetettu ja maksettu uskon puolustaja. Toiseksi, koska hän ei kyennyt, ei uskaltanut, ei kohdannut itse kiistanalaista asiaa: “Osaiko Joseph Smith kääntää egyptiä?” Leikkasin talteen jokaisen hänen artikkeleistaan ja minulla on ne koottuna yhteen mappiin – ja olen käynyt ne läpi – turhaan etsien tuota asiaa.¹¹²

Fergusonista Nibleyn yritys “selittää olemattomaksi ja väistellä ansaa, johon Joseph Smith putosi” oli järjetön. Hän ehdotti myös Boyackille, että tämä lukisi *Egyptiläisen aakkoston ja kieliopin*¹¹³, jonka Joseph Smith valmisti “ponnistellessaan egyptiläisten papyruskääröjen parissa”.¹¹⁴ Hänen mielestään tutkittaessa sitä ja hiljattain löydettyjä papyruskääröjä “on täydellisen ilmeistä, että meillä nyt on alkuperäinen dokumenttimateriaali, jota Joseph Smith käytti pannaan kokoon Aabrahamin kirjan.” Sitten Ferguson tiivistä eron Joseph Smithin ja neljän egyptologin välillä puhumalla ongelmasta lakimiehen näkökulmasta hänen tutkiessaan todisteiden ja todistajien uskottavuutta:

Joseph Smith ilmoitti painetuissa muodossa (*History of the Church*, Vol. 11, p. 236), että “yksi kääreistä sisälsi Aabrahamin kirjoituksia, toinen Egyptin Joosefin kirjoituksia. ...” Koska neljä tutkijaa, jotka ovat osoittaneet osaavansa lukea egyptiä, sanovat, etteivät dokumentit ole tekemisissä sen paremmin Aabrahamin kuin Joosefin kanssa – ja kun neljä hyvämaineista miestä kertoo meille täsmälleen, mitä nuo dokumentit sen sijaan sanovat – on minun pakko päätellä, ettei Joseph Smithillä ollut vähäisintäkään egyptiläisten hieroglyfien taitoa.¹¹⁵

Toinen kriittinen asia Fergusonille kirkon historiassa oli Joseph Smithin ensimmäinen näky ja Dean C. Jesseen ja Paul R. Cheesmanin tuoreet tutkimukset. Hän suositteli Boyackille, että hän “ellet jo ole tehnyt sitä, niin ehdotan, että luet, analysoit ja vieläpä taulukoit ne hyvin tärkeät tiedot”, jotka oli julkaistu Jesseen

111 On käytävä hyväksi jokaisesta Fergusonin omaa ilmausta ymmärtääkseen hänen ajatteluaan tämän kauden aikana. Tällä hetkellä 23 kirjettä ja tutkielma vuodelta 1975 ilmaisevat Fergusonin tunteita Mormonin kirjasta, Aabrahamin kirjasta tai Joseph Smithistä. Fergusonin omat kirjoitukset tarjoavat parhaan tavan päättää, mitä hän oikeasti uskoi, ja ne valaisevat radikaalia muutosta hänen ajattelussaan. Tilanpuutteen vuoksi ei ole mahdollista siteerata kaikkea materiaalia, mutta koko kirjeet ovat käytävissä Marquardin kokoelmassa.

112 Ferguson 1971b; vrt. Nibley 1968-70

113 Engl.: *The Egyptian Alphabet and Grammar*

114 Ferguson 1971b

115 Ferguson 1971b; vrt. Nibley 1975, 2

artikkelissa “Varhaiset kertomukset Joseph Smithin ensimmäisestä näystä”¹¹⁶. Kolme kuukautta aiemmin Fergusonin kerrotaan sanoneen, että kun Jessee ja Cheesman julkaisivat “oudot kertomukset” ensimmäisestä näystä, hänen uskonsa murtui, sillä “he olivat kynineet linnusta kaikki höyhenet ja ampuneet sen, ja siinä se nyt makaa ‘maassa kuolleen ja alastomana’”¹¹⁷.

Ferguson kertoi myös Boyackille yrittäneensä turhaan löytää valokopiota hiljattain löydetyistä *the Evangelical Magazine and Gospel Advocate*ssa julkaistusta artikkelista, joka tarjosi sen ajan yksityiskohtaisia tietoja Joseph Smithin kuulustelusta rauhantuomarin edessä maaliskuussa 1826. Hän selitti:

[Maaliskuussa] v. 1826 Joseph Smith oli 21[20]-vuotias, ja tänä ajankohtana hän oli **ensimmäisen näyn** ja v. 1830 keskivälillä. Mikä kumma ajankohtana tulla tuomituksi petoksesta – rahanhankkimisesta petollisesti uskoteltuaan uhrille, että hän kykeni havaitsemaan piilotetun aarteen sijainnin uhrin mailla. Vau. ... Se on niin aito ja pätevä kuin voi olla – julkaistu aivan Joseph Smithin omassa leirissä.”¹¹⁸

Ferguson kertoi Boyackille, että hän myös

“piti yllä jäsenyyttä kirkon tarjoamien monien hienojen asioiden vuoksi. Mutta tosiasiat puhuvat puolestaan. Tarjosin hiljattain saatavilla olevia tietoja vaarnanjohtajalleni [Joseph R. Hiltonille], ja hän lähti menemään ottamatta niitä mukaansa ja sanoen, ettei hän halunnut lukea niitä. Tuskin he voivat erottaa meitä jäsenydestä, kun he eivät edes halua tutkia todisteita.”¹¹⁹

Ferguson päätti kirjeensä huomioiden, että luonnollisestikin “väistöliike Aabrahamin kirjan puolesta on oltava: **‘Meillä ei ole hallussamme sitä alkuperäistä dokumenttia, josta Aabrahamin kirja käännettiin’**”, mutta Ferguson piti kiinni siitä, että papyrukset oli löydetty ja että pätevät käännökset nyt olivat saatavilla.¹²⁰

Ferguson kirjoitti myös Jerald ja Sandra Tannerille samana päivänä kertoen heille, että oli pitänyt viime käynnistään heidän luonaan, ja että hän aikoi tulla Salt Lake Cityyn kesäkuussa, ja jos, niin hän tulisi käymään uudelleen. Hän ilmaisi ihailunsa Tannereita kohtaan ja jatkoi:

Kun kirjoitan Boyackille, haluan lähettää hänelle valokopion eräästä sanomalehtiartikkelista (v. 1830 luulisin), joka julkaistiin Palmyran alueella ja antaa yksityiskohtaisen raportin Josiah Stoolin [Stowellin] syytteistä ja JS:n [Joseph Smithin] oikeudenkäynnistä noiden syytteiden johdosta. Te annoitte minulle kopion siitä uutisartikkelista – joka on eräs tähänastisista löydöistä kaikkein tuomitsevimpia. En pysty löytämään sitä – luultavasti joku otti sillä

116 Engl.: “The Early Accounts of Joseph Smith’s First Vision”. Ferguson 1971b; vrt. Jessee 1969

117 Tanner 1970; vrt. Cheesman 1965

118 Ferguson 1971b, painotus alkuperäisessä tekstissä.

119 Ferguson 1971b

120 Ferguson 1971b, painotus alkuperäisessä tekstissä.

kopioita. Olkaa hyvä ja lähettäkää minulle toinen kopio.¹²¹

Abram W. Bentonin kirjoittama artikkeli julkaistiin v. 1831. Fergusonin reaktio Bentonin artikkeliin oli, että se oli “eräs tähänastisista löydöistä kaikkein tuomitsevimpia”. Hugh Nibleyn vakuutus oli samankaltainen: “Jos tämä oikeudenkäyntipöytäkirja on autenttinen, niin se on Joseph Smithiä vastaan olemassa olevista todisteista kaikkein tuomitsevin.”¹²²

Tuomari Albert Neelyn laskun alkuperäiskappale, joka koskee “Joseph Smithiä, lasiinkatsojaa” ja konstaapeli Philip M. De Zengin lasku hänen pidättämisestään löytyivät heinäkuussa 1971, ja ne osoittavat Neelyn edessä pidetyn kuulustelun ja julkaistun oikeudenkäyntipöytäkirjan olennaiset osat.¹²³

Vastauksena kirjeeseen Wesley P. Waltersilta Marissasta, Illinoisista, Ferguson kirjoitti 6.7.1971, ettei ollut päättänyt, painoiko kirkossa enemmän paha vai hyvä, eikä sen johdosta ollut valmis ryhtymään “avoimeen sodankäyntiin”.¹²⁴ Hän selitti Waltersille nykyisen näkemyksensä profetoista:

Juuri nyt olen kallistunut ajattelemaan, että kaikilta noilta miehiltä, jotka väittivät olevansa “profettoja” mukaan lukien Mooses, puuttuivat keinot kommunikoida jumaluuden kanssa – olen taipuvainen ajattelemaan, että kun Mooses oli vuoren huipulla, hän puhui itsensä kanssa ja päätti, että ainoa keino, jolla hän voisi saada kirjavan joukkonsa rinteen alla järjestyään ja kuuntelemaan häntä ja ottamaan hänestä vaarin, oli kertoa heille, että hän oli puhunut vuorella Jumalan kanssa. Jos tämä näkökanta on oikea, niin silloin profetat eivät ole enempää kuin kuolevaisia miehiä samoin kuin me muut, paitsi että he huomasivat suuren muutoksen tarpeen ja että heillä oli rohkeutta sanoa, että he olivat kommunikoineet Jumalan kanssa ja saaneet viestin ihmisiä varten, ja että heitä uskottiin (vaikka perusväite olikin väärä, että viesti olisi tullut Jumalta eikä ihmiseltä).¹²⁵

Kysyttyään Waltersilta, oliko tämä lukenut Eric Hofferin kirjaa *Tosiuskovainen*, Ferguson jatkoi: “Juuri nyt minusta tuntuu, että Hoffer pääsee hyvin lähelle totuutta profetoista ja järjestyneistä uskonnoista. Juuri nyt olen taipuvainen ajattelemaan, että kaikki, jotka uskovat ‘profettoihin’ Jumalan aitoina välimiehinä, tulevat huijatuiksi – mutta ehkä se on heidän omaksi hyväkseen ja parhaakseen. Kun Joseph Smith teki mahalaskun, paljon romahti nähdäkseni hänen mukanaan.”¹²⁶ Ferguson ei tarkemmin selitä, miksi hän käyttää elävää mielikuvaa lentokoneen mahalaskusta.

Ferguson ei halunnut, että hänet yhdistettäisiin kenenkään uskonollisten uskomusten kimppuun hyökkäämiseen. Mormonismia vastaan hyökkääminen aiheuttaisi hänen mielestään todennäköisesti enemmän vahinkoa kuin hyötyä. Harold H. Hougey Concordista, Kaliforniasta, kirjoitti Fergusonille toukokuussa

121 Ferguson 1971c

122 Nibley 1961, 142, painotus alkuperäisessä tekstissä.

123 Walters 1974, 124, 129-30; vrt. Hedengren 1985, 195-234

124 Ferguson 1971d; vrt. Walters 1971

125 Ferguson 1971d

126 Ferguson 1971d; vrt. Hoffer 1951

1972 muistuttaen Fergusonia siitä, että hän oli ennustanut eräässä v. 1961 kirjoittamassaan kirjeessä, että Mormonin kirjan kaupungit tunnistettaisiin ehdottomasti kymmenen vuoden sisällä. Koska kymmenen vuotta oli kulunut, Hougey kyseli Mormonin kirjan arkeologisen vahvistuksen nykyisestä tilasta.¹²⁷ Fergusonin vastaus oli suppea: “Aika on todistanut odotukseni vääräksi. Mitään sellaista tunnistusta ei vielä voida tehdä.”¹²⁸ Hougey pyysi Fergusonilta myöhemmin lupaa lainata tätä lausuntoa¹²⁹ Kieltäen Hougeylta luvan Ferguson sanoi:

Kaikki uskonnon ainesosat, jotka ovat yliluonnollisia (mukaan lukien Uuden testamentin loputon ihmekehtu), ovat Joseph Smithin kaltaisten ihmisten keksintöä. ... Lisäksi uskon nykyään, että mormonismi on yhtä hyvä yliluonnollisen uskonnon laji (joka myy) kuin mikä muu tahansa, mukaan lukien protestantismi. Tällä hetkellä olen taipuvainen uskomaan, että yliluonnollinen uskonto, kun se myy, saa aikaan enemmän hyvää kuin vahinkoa (vaikka tämä onkin erittäin kiistanalaista). ... Mielestäni keskiverto-protestantti ja keskiverto katolilainen ovat yhtä sokeita perustotuksille kuin keskivertomormoni. Jos minä hyökkäisin Joseph Smithiä vastaan, haluaisin hyökätä sinun uskomuksiasi vastaan, mitä tulee yliluonnolliseen, samoin kuin mormonien uskomuksia vastaan.¹³⁰

Ferguson kertoi Hougeylle, että hän ihaili tämän totuuden etsintää, mutta kehotti häntä työskentelemään yhtä ahkerasti etsiäkseen ongelmia protestantismissa kuin hän työskenteli etsiessään ongelmia mormonismissa. Fergusonista tuntui, että mikäli Hougey tekisi tämän, niin hän hylkäisi joko molemmat tai “saisi saman näemyksen kuin minä – että vaikka kumpikaan ei ole totta, niin ne [protestanttinen kristillisyy s ja mormonismi] saavat aikaan enemmän hyvää kuin vahinkoa.”¹³¹

Fergusonin arkeologinen tutkimus v. 1975

Varhain v. 1975 David A. Palmer järjesti aiheesta Mormonin kirjan maantieto symposiumin, jossa valitut mormonitutkijat voisivat keskustella ja arvostella V. Garth Normanin ja John L. Sorensonin maantieteellisiä teorioita.¹³² Fergusonia pyydettiin ottamaan osaa, ja hän valmisti 29-sivuisen vastauksen, joka on päivätty 12.3.1975. Tämä dokumentti paljastaa Fergusonin käsityksen “suurista heikoista kohdista” Mormonin kirjan arkeologisessa todentamisessa.¹³³ Fergusonista neljä “vaativinta ja tarkinta testiä” olivat oikeanlaisen kasviston, eläimistön, metallien ja kirjoitusten olemassaolo. Ferguson sanoi, että hänen Normanin ja Sorensonin Mormonin kirjan maantiedon tutkimusten pääkritiikkinsä kohdistui siihen, että kumpikaan niistä ei soveltanut “mitään näistä tärkeämmistä ja enemmän totuutta

127 Hougey 1972

128 Ferguson 1972

129 Hougey 1975

130 Ferguson 1975b

131 Ferguson 1975b

132 vrt. Sorenson 1985

133 Ferguson 1967a

testaavista tekijöistä hyönteisiin”.¹³⁴

Ferguson esittää ”kasvistotestissä” Mormonin kirjasta lainauksia, joissa mainitaan kaura, viikuna, viinirypäle ja vehnä, ja toisti sitten saman listan liittäen sanat ”ei yhtään” jokaisen kohdalle osoittamaan, että mikään tunnettu todiste ei tue näiden kasvien olemassaoloa Keski-Amerikassa.

Sitten Ferguson jatkoi:

Tätä negatiivista tulosta kasvistotestissä ei pidä harkita liian pinnallisesti. Näiden kasvien olemassaolosta muinaisen maailman muissa osissa on runsaasti olemassa. Mormonin kirjassa mainittujen kasvien (maissi, lima-papu, tomaatti, squash jne.) olemassaoloa tukevat runsaat arkeologiset löydöt. ... Taiteelliset kuvaukset kasvistotestissä, seinämaalauksissa ja veistoksissa ovat suhteellisen tavallisia.¹³⁵

Ferguson ei ollut oikein reilu Mormonin kirjaa kohtaan, koska sen paremmin ”viikunoita” kuin ”viinirypäleitäkään” ei löydy muutoin kuin raamatullisissa lainauksissa – Jesaja 5:2-4 kohdassa 2 Nefi 15:24 ja Matteus 7:16 kohdassa 3 Nefi 14:16. Ferguson oletti, että koska Nefi ja Jeesus käyttivät näitä termejä, niin kansan on täytynyt tietää näiden termien merkitykset. Vehnä olemassaoloa tukevien todisteiden puute on yhä suuri ongelma, mutta on olemassa yksi ainoa raportti vehnästä.¹³⁶

”Eläimistötestissä” Ferguson esitteli Mormonin kirjan mainintoja aasista, sonnista, vasikasta, karjasta, lehmästä, vuohesta, hevosesta, härästä, lampaasta, emakosta (sika) ja elefantista. Sitten hän toisti saman listan lisäten painokkaasti jokaisen kohdalle sanat ”ei yhtään”. Hän piti tuomiota elefanteista oikeutettuna, koska ei ole olemassa todisteita elefanteista samoilta ajoilta kuin Mormonin kirja.

Sitten Ferguson kommentoi:

Todisteita edellä mainituista eläimistä ei ole ilmennyt missään muodossa – keraamisissa kuvauksissa, luu- tai luurankojäänteinä, seinämaalauksissa, veistotaiteessa tai missään muussa muodossa. Normanin ja Sorensonin ehdottamilta alueilta on kuitenkin löydetty Mormonin kirjan ajoilta todisteita muista eläimistä monenlaisissa muodoissa – peura, jaguaari, koira, kalkkuna jne. Nollatulos tuottaa ongelman, joka ei mene pois sillä, että se jätetään huomiotta. Parhaimmat tutkijat, jotka eivät ole mormoneja ja joista jotkut tahtovat meille hyvää, ovat sitä mieltä, että meillä on tässä todellinen ongelma. Todisteet eivät ole saavuttamattomia näiden eläinten muinaisen olemassaolon kohdalla, mikä tiedetään siitä, että runsaita todisteita on löydetty niiden olemassaolosta muinaisessa vanhassa maailmassa. Sellaisen todistusaineiston puute meille tässä symposiumissa ehdotetulla alueella on minun nähdäkseni huolestuttavaa ja merkittävää.¹³⁷

134 Ferguson 1975a, 2

135 Ferguson 1975a, 6-7

136 Sorenson 1985, 184; vrt. Matheny 1984

137 Ferguson 1975a, 12-13

“Metallurgian testissä” Ferguson mainitsi Mormonin kirjan kohtia, joissa viitataan palkeisiin, vaskeen, rintakilpiin, kahleisiin, kupariin, kultaan, rautaan, malmiin, auranteriin, hopeaan, miekkoihin, tuppiin, kaiverruksiin ja teräkseen, ja toisti sitten jokaisen metallin, metallurgisen taidon tai tuotteen, ja lisäsi kustakin sitten, ettei ole olemassa todisteita siitä.

Ferguson huomautti sitten:

Metallurgia ei ilmesty kyseessä olevalle alueelle ennen kuin suunnilleen yhdeksännellä vuosisadalla j.Kr. Arkeologia ei vastaa Mormonin kirjan maiksi ja paikoiksi ehdotetulla alueella yhteenkään yllä mainituista teknisiiin vaatimuksiin. Pidän tätä suurena heikkoutena ehdotuksen laatijoidemme ja ystäviemme panssarissa. (Se on aivan yhtä ongelmallista muiden alojen kirjoittajille – niille, jotka ovat käyneet edellämme – mukaan lukien Tom Ferguson.)

Epäilen, etteivät ehdottajat ole kovin vakuttavia, mikäli he vastustavat sanomalla, että todisteet metallurgiasta ovat vaikeita löytää ja harvinaisuuksia arkeologiassa. Siellä, missä kaivostoimintaa on harjoitettu – kuten Vanhan testamentin maailmassa – on löydetty malmi- ja jättevuoia. On löydetty metalliesineitä. Taide kuvailee metallituotteiden olemassaoloa. Taaskin tuloksentena on nolla.¹³⁸

Viimeinen testi – “kirjoitustesti” – on kaikkein tärkein, koska siihen liittyvät jonkin kansan tulkittavissa olevat kaiverrukset. Fergusonin mielestä kaiverruksia pitäisi löytyä seuraavasti: nuolenpääkirjoitusta (jaredilaisilta) ja hepreaa ja egyptiä (nefiläisiltä). Koska ainoatakaan nuolenpääkirjoitusta ei ole koskaan löydetty, Ferguson pohti todisteita heprealaisesta kirjoituksesta eräässä kirjeessä George F. Carterilta, joka oli maantieteen professori A&M yliopistossa Texasissa: “Eräässä Tlatilcosta (Meksiko Cityn lähiö) löydetyssä sinetissä on heprealainen nimi *Hiram*, nähtävästi egyptiläisin merkein! ... Tlatilcossa, Meksikossa, on löydetty sylinterisinetti, jossa on heprealainen nimi *Hiram*! Vau!”¹³⁹

Carter lainasi kirjeessään kokonaan epäluotettavan tutkija Barry Fellin tekemää käännöstä Tlatilcon sinetistä: “Kuningas Shishak Hiram sinetti. Väärentäjiltä hakataan pää poikki.”¹⁴⁰ Fellin tunnistus ja käännös eivät ole läpäisseet muiden tutkijoiden tarkastelua, joten oletettu todistuskappale Tlatilcosta täytyy jättää huomiotta.

Ferguson pohti seuraavaksi egyptiläisiä kaiverruksia:

Egyptiläisiä: 3 glyfiä kolmituumaisessa sylinterisinetissä, jonka Uuden maailman arkeologinen säätiö löysi Chiapa de Corzosta Chiapasin osavaltiossa Meksikossa. Vain yksi suuri tutkija, nyt edesmennyt William Foxwell Albright on tunnistanut ne egyptiläisiksi. Muut suuret tutkijat ovat asettaneet tunnistuksen vakavasti kyseenalaiseksi löydöksen glyfien rajoitetun määrän

138 Ferguson 1975a, 20-21

139 Ferguson 1975a, 24, painotus alkuperäisessä tekstissä.

140 Carter 1975

vuoksi. (Luultavastikin paras kohta, joka tukee ehdottajiamme – ja ainoa tässä heidän hypoteesiaan kokeilevassa teknisessä ja vaativassa testissä).¹⁴¹

Ferguson myönsi, että muut tutkijat ovat asettaneet egyptiläisten hieroglyfien tunnistuksen vakavasti kyseenalaiseksi, mutta hän hyväksyi arviolukuyvityttöä Chiapa de Corzon sinetin tunnistuksen ja Tlatilcon sinetin käännöksen.

Ferguson päätti kirjoituksensa huomauttamalla, että nimenomaan Mormonin kirjaa tukevan todistusaineiston vähäinen määrä muodosti hänelle vaikean pulman, ja viittasi Dee Greenin lausuntoon siitä, että on kuvitteellista luulla Mormonin kirjan maantiedon olevan tunnettu, koska *”yhtään Mormonin kirjan paikkaa suhteessa nykyiseen topografiaan ei tunneta.”*¹⁴²

Vuotta myöhemmin Ferguson kuvaili omaa kirjoitustaan tutkielmaksi, joka *”osoittaa arkeologian nostattamia Mormonin kirjan ongelmia.”*¹⁴³ Ferguson selitti, miten *”kirjoituksen todellinen sisältö on se, ettei Mormonin kirjan maantietoa voida sijoittaa minnekään – koska se on kuviteltua, eikä ole koskaan vastaava reilun arkeologian vaatimuksia.”*¹⁴⁴ Ferguson näkemyksen mukaan Mormonin kirja ei ole missään suhteessa todelliseen maailmaan.

Ferguson kertoi MAP-kirkon työntekijä Ronald Barneyle seuraavasta jutusta, joka tapahtui jossakin NW AF:n kokouksessa joskus v. 1967 jälkeen, ja todennäköisesti hänen valmistettuaan v. 1975 tutkielmansa:

Fergusonista oli todella tärkeää kertoa minulle kokemuksestaan Uuden maailman arkeologisessa säätiossä sen jälkeen, kun hän oli hylännyt Mormonin kirjan. Hän sanoi, että yhdessä heidän ammattilaiskoksistaan hän esitti listan joistakin Mormonin kirjan tekemistä käsinkosketeltavan kulttuurin väitteistä, joista olisi pitänyt jäädä jälkiä mikäli Keski- tai Etelä-Amerikassa todella oli ollut joku Mormonin kirjan kansa. ... Hän sanoi, että paikalla olleet johtavat miehet eivät kyenneet tarjoamaan mitään selitystä sille, miksei näitä piirteitä löytynyt arkeologisista kaivauksista. Hänelle näiden esineiden puute oli hyvin tärkeä todiste siitä, että Mormonin kirja oli mielikuvituksellinen yritys luoda jumalallisuutta tänne maan päälle.¹⁴⁵

Vuonna 1984 Ray T. Matheny, antropologian professori Brigham Youngin yliopistossa, tiivisti ongelmatilan hyvin samalla tavalla kuin Ferguson sanomalla, että *”kaikki nämä maalaavat näkymän, joka näyttää olevan aivan erilainen kuin se, mikä minulle on tuttua uuden maailman arkeologiassa”*, ja että Mormonin kirja esittää *”1800-luvun kirjallisia käsitteitä ja kulttuurillisia kokemuksia, joita voidaan odottaa Joseph Smithin ja hänen kumppaneidensa kokeneen.”*¹⁴⁶

141 Ferguson 1975a, 24, painotus alkuperäisessä tekstissä.

142 Green 1969, 77, painotus alkuperäisessä tekstissä.

143 Cerchione 1976; vrt. Ferguson 1976d

144 Ferguson 1976b

145 Barney 1984

146 Matheny 1984, 25, 31; vrt. Sorenson 1985

Lisää kirjeitä piiloepäilijältä

Ferguson oli suosiollinen uskonnollisen myytin roolille ihmisten elämässä. Vastatessaan 9.2.1976 Provossa, Utahissa asuvien herra ja rouva Harold W. Lawrencen kirjeeseen, Ferguson kirjoitti, että yk silöillä on tarve uskoa johonkin, sillä “muutoin kohtaamme kuoleman ja häviämisen pohjattoman kuilun. ... Joseph Smith yritti niin kovasti, että astui hauraalle jäälle Aabrahamin kirjan ja myös Mormonin kirjan kanssa. Hänet voidaan hylätä, mutta miksi vaivautua, kun kaikki uskonto perustuu myytteihin, ja kun kerran ihmisen täytyy niitä saada, ja kun hänen myyttinsä on eräs parhaimmista.”¹⁴⁷

Ferguson vertasi uskonnollisten myyttien hylkäämistä lääketieteellisten plasebojen käytön lakkauttamiseen. Hän oli vakuuttunut siitä, että kaiken kaikkiaan sekä plasebot että uskonnolliset myytit saavat aikaan enemmän hyvää kuin vahinkoa. Ferguson neuvoi sitten Lawrencen pariskuntaa: “Miksi ette sanoisi oikeita sanoja ja pitäisi jäsenyyttä suurenmoisessa yhteisössä nauttien niistä hyvistä asioista, joista pidätte, ja hyläten ne, joita ette voi niellä (ja pitäisitte suutanne kiinni)? Tekopyhäkö? Kenties. Mutta ehkäpä realistinen tapa käsitellä erittäin vaikeaa ongelmaa. Kirkossa on paljon sellaista, mistä voi nauttia – ja tuhannet jäsenet ovat tehneet ja tek evät sitä, mitä kehotan teitä harkitsemaan.”¹⁴⁸

Ferguson huomautti, että poliitikot ovat kautta kirjatun historian “käyttäneet hyväkseen” uskontoa sen tuottamien hyvin tulosten vuoksi – henkilökohtainen rauha ja järjestys perheessä ja kansallisissa asioissa. Hän syytti nyky-yhteiskunnan korkean rikosmäärän yhdeksi päätehtäväksi uskonnollisten mytologioiden särkyä. Ferguson ei nähnyt mitään arvoa uskonnollisten myyttien vastustamisessa, sen paremmin mormonien kuin minkään muidenkaan myyttien, jotka saivat aikaan enemmän hyvää kuin vahinkoa. Koska hän tunsi, että kirkko oli huijannut häntä Joseph Smithin kautta, hän suositteli vastahuijausta: “Ehkäpä Joseph Smith on huijannut teitä ja minua. Nyt kun meillä on sisäpiirin tiedot, miksemme puijaisi vähän takaisin ja pysyisi mukana?”¹⁴⁹

Ferguson selitti, miten hän halusi pysyä mormonikirkossa itselleen pätevien syiden perusteella, ja että hän arvosti kirkon sosiaalista toimintaa. Suvaitsevainen Ferguson neuvoi Lawrenceja:

Mukana oleminen avoimin silmin on itse asiassa hauskaa, halvempaa kuin aiemmin, eikä rasita ollenkaan. Valikoin nykyään hyvin tarkkaan missä kokouksissa käyn, missä tehtävissä toimin, lahjoittamani rahan määrän jne. jne. ja olen aivan tyytyväinen. En koskaan nouse ylös ja anna todistustani – mutta kuuntelen silti, kun toiset antavat omiansa. Olen paljon suvaitsevaisempi muita uskontoja ja toisenlaista ajattelua kohtaan, hyväksyn asiat yleensä. Voisitte kokeilla ehdotuksiani – ja jos huomaa, että teillä on tarve polttaa kaikki sillat itsenne ja kirkon väliltä, niin pyytäkää toki erotusta jäsenyydestä. On tuleva aika – mutta se on kaukana – jolloin johto on muuttava erotukseen johtavia sääntöjä, ja poistava perusteena sen, ettei asianomainen usko mainittuihin kahteen kirjaan [Aabrahamin kirjaan ja

147 Ferguson 1976a

148 Ferguson 1976a

149 Ferguson 1976a

Mormonin kirjaan] tai Joseph Smithiin profeettana jne. ... mutta mikäli odotatte sitä päivää, olette todennäköisesti ehtinyt kuolla. Se on kaukana – esimerkiksi kymmenyksen maksu vähenisi liikaa.¹⁵⁰

Ferguson sanoi, ettei heidän pitänyt tuulehtia jäsenten maksamista kymmenyksistä, sillä hänen mielestään MAP-kirkko oli yhtä vapaa rahallisesta korruptiosta kuin mikä tahansa ihmisten järjestö, ja melkein kaikki raha meni takaisin jäsenistölle muodossa tai toisessa. Sitten hän suositteli lyhyttä lukulistaa Lawrenceille: *Mormonismi: varjo vai todellisuutta*¹⁵¹, *Tosiuskovainen*¹⁵², *Kukaan ei tunne tarinaani*¹⁵³ ja “Varhaiset kertomukset Joseph Smithin ensimmäisestä näystä”¹⁵⁴. Koska nämä teokset vaikuttivat syvästi Fergusoniin, hän ajatteli ilmeisesti, että Lawrencein kannattaisi lukea ne.

Maaliskuussa 1976 Ferguson sai kirjeen John W. Fitzgeraldilta, joka koski Dee Jay Nelsonin ja N. Eldon Tanner oletettua kieltäytymistä julkaista Nelsonin käännöstä Joseph Smithin egyptiläisistä papyruskääröistä. Ferguson vastasi: “Ihmettelenpä, mitä kirkko johtajien mielisessä liikkuu, kun he tuntevat tiedot Aabrahamin kirjasta, uudet tiedot ensimmäisestä näystä jne. ... Olisi tuhoisaa kirkolle, jos joku ylimmistä johtajista julistaisi yleisölle tosiasiat.”¹⁵⁵

3.12.1979 Ferguson kirjoitti kirjeen James Stillille Salemista, Oregonista, missä hän kertoi, että hän oli “menettänyt uskon Joseph Smithiin miehenä, jolla oli johto jumalan luo”, ja että hän sen johdosta oli päätelty, ettei kukaan ole koskaan ollut sellaista johtoa. Silti hän piti joitakin uskontoja parempina kuin toisia: “Uskon juutalaisuuden olevan edistysaskel monijumalaisuudesta; kristillisyyden olevan edistysaskel juutalaisuudesta (vain jonkinasteinen ja joillakin alueilla); että protestantismi on edistysaskel katolilaisuudesta; että mormonismi on edistysaskel protestantismista. Joten arvostan Joseph Smithiä uudistajana ja välkkynä kaverina.”¹⁵⁶

Hän selitti, miten hän kävi kokouksissa, lauloi seurakunnan kuorossa ja viihtyi kirkossa mukana olevien ystäviensä kanssa. Itse asiassa Ferguson piti mormonismia “parhaana yhteisönä”¹⁵⁷ josta hän oli tietoinen – “liian hyvänä vastustettavaksi – ja se on joka tapauksessa liian iso ja menestyvä vastustettavaksi (niin kuin Tannerien pitäisi tajuta).”¹⁵⁸

Ilmeisesti Ferguson piti yhä joitakin aiemmista todisteistaan merkittävinä. Hän puolusti rehellistä Ixtlilxochitlin englanninnoksen käyttöään, jota hän ei ollut parannellut, jotta se sopisi Mormonin kirjan kertomukseen. Vaikkei hänellä ollut antaa selitystä sille, miten se olisi voinut tapahtua, hän spekuloi, että “Joseph

150 Ferguson 1976a

151 Tanner and Tanner 1972

152 Hoffer 1951

153 Brodie 1971

154 Jessee 1969

155 Ferguson 1976c; vrt. Fitzgerald 1976

156 Ferguson 1979

157 Muualla hän käytti sanontoja “myytti yhteisö” ja “suuri yhteisö” viitattaessaan MAP-kirkkoon (Ferguson 1976a; Barney 1984).

158 Ferguson 1979

Smithillä oli saattanut olla käytettävissään Ixtlilxochitl ja *Heprealisteoria*¹⁵⁹ valmistessaan Mormonin kirjaa.¹⁶⁰ Hän mielti tosin, “miten Joseph Smith pääsi käsiksi Ixtliliin,” mutta hän oli onnistunut varmistamaan sen, että Oliver Cowdery oli ollut Ethan Smithin seurakunnan jäsen Poulneyssä, Vermontissa, ennen kuin tapasi Joseph Smithin.¹⁶¹

Still oli kysynyt, olisiko mitenkään mahdollista saada takaisin kymmenyksiä, jotka hän oli maksanut kirkolle. Ferguson antoi hänelle jonkin verran lainopillisia neuvoja, ja kertoi hänelle, ettei lain mukaan annettua lahjaa voinut vaatia takaisin: “Maksat rahasi jollekin kirkolle ja otat riskin siitä, että kirkko on tosi tai oikeassa kurssissa.”¹⁶²

Eräs toinen kirje valaisee Fergusonin näkökulmaa varhain 1980-luvulla. 15.9.1981 Ferguson kirjoitti Burt Stridelle San Joseen, Kaliforniaan, ollen hänen kanssaan samaa mieltä siitä, että he rakastivat kirkkoa samalla kun eivät hyväksyneet monia sen opeista. Ferguson oli päätellyt, että “mormonismi, vaikka onkin peräisin 25-vuotiaan uudisasukkaan mielestä, on todennäköisesti markkinoiden paras uskonsuunta tänä päivänä,” ja sitten hän luetteli asiat, joista piti kirkossa:

Se on hyvä kauppa – vapaa petoksesta (rahallisesta petoksesta siis) siinä mielessä, että sijoitettu raha palaa takaisin väelle kappeliin, temppelien (nykypäivän kunnioitusta herättävää arkkitehtuuria ja kalustuksia kuin menneiden päivien linnoissa ja katedraaleissa), huoltotyön, hienojen kuorojen, suurenmoisen yliopiston ym. muodossa. ... Raha ei mene jonkun eliitin taskuihin. Ihmiset saavat luultavasti paremmin takaisin rahastaan kuin missään muussa suurehkoissa järjestöissä maailmassa! Lisäksi MAP-kirkon Apuyhdistyksen ohjelma on edistyneimpiä, hyväntahtoisimpia, eniten palvelevia, eniten kouluttavimpia ja kannattavia ohjelmia ihmiskunnan historiassa. Mormonipappeuden ohjelma on erinomainen, vaikkakin jotensakin tylsä – siinä on paljon tilaa parannukselle, mutta se lyö laudalta kaikkien muiden uskontojen toiminnan. MAP-kirkon nuorten ohjelmat ovat lähes fantastisia. Lähetysohjelma panee kymmenet tuhannet nuoret mormonit läheiseen ja intiimiin kosketukseen kulttuurien ja ihmisten kanssa kaikkialla maailmassa. He palaavat kotiin maailman kansalaisina. Kirkon terveysohjelma on eräitä nyky maailman ihmeitä.

Ferguson sanoi kirkolla olevan “ihmisen luomista uskonnoista parhaimmanlaatuisen”, ja ettei hän koskaan aikonut jättää sitä. Vaikka näitä mormonismin hyviä puolia oli niin paljon, tunsikin Ferguson kuitenkin, että “todisteet joitakin tiettyjä kirkon perustavia yliluonnollisuuksia vastaan” ovat kasvaneet sellaisiin mittoihin, että kirkon johtajien olisi epäviisasta uskaltautua julkiseen väittelyyn näistä asioista.¹⁶³

159 Engl.: *View of the Hebrews*

160 Ferguson 1979

161 Ferguson 1979

162 Still 1979b

163 Ferguson 1981

Tammikuun neljäntenä päivänä v. 1983, vähän yli kahta kuukautta ennen kuolemaansa, Ferguson tapasi Ronald Barney'n MAP-kirkon historiaosastolla. Barney kertoi Fergusonille tietävänsä hänen eri julkaisuistaan, ja kysyi, tiesikö hän, miten Jerald ja Sandra Tanner käyttivät hänen 13.3.1972 James Boyackille kirjoittamaansa kirjettä. Mainittu kirje sisältää Fergusonin varhaisimman tunnetun Aabrahamin kirjan aitouden kieltämisen. Barney kirjasi päiväkirjaansa, että Ferguson "alkoi kiemurrella tuolissaan, kalpeni ja käyttäytyi ikään kuin olisin ollut johtava auktoriteetti, joka on saanut hänet kiinni avioliitoksesta. Hän pyysi hössöttäen anteeksi, sanoi Tannerien olevan pötköjä jne." Kun Barney oli ilmaissut olevansa kiinnostunut avoimesta keskustelusta, Ferguson paljasti silloiset uskomuksensa: "Oltuaan kerran uskon puolustaja hän nykyään hylkää täydellisesti sen, että Jumala sekaantuisi toimillaan ihmisten tekemisiin ja asioihin."¹⁶⁴ Tälläkin kertaa Ferguson sanoi, että hän "piti kirkosta kovasti" ja ettei hän nähtyt mitään syytä jättää sitä niin kuin muut, koskei hän "nähtyt Jumalaa missään muussa kirkossa."¹⁶⁵

Muutamaa päivää myöhemmin, 10.1.1983, Ferguson kirjoitti Barneylle antaen yksityiskohtia historiantutkimuksistaan yhteyksistä, joita saattoi olla Oliver Cowderyn ja Ethan Smithin, *Heprealisteorian* kirjoittajan välillä. *Heprealisteoria* oli ehdotettu mahdolliseksi Joseph Smithiin vaikuttavaksi lähteeksi:

Kun Oliver Cowdery syntyi v. 1806 ja oli Poultneyssä vuosina 1809–1825, hän oli Poultney'n asukas kolmi vuotiaasta 19-vuotiaaksi – kaiken kaikkiaan 16 vuotta. Ja näinä vuosina julkaistiin *Heprealisteoria*, v. 1822 [1823] ja 1825. Kaikki hänen kolme pientä Poultneyssä syntynyttä sisarpuoltaan kastettiin Ethan Smithin kirkossa. Näin perheellä oli läheinen kosketus Ethan Smithiin.

Ferguson tutki myös vielä vähemmän todennäköistä yhteyttä Joseph Smithin ja Sidney Rigdonin välillä myöhään 1820-luvulla. Hän oli ilmoittanut Barneylle Sidney Rigdonin pojanpojan kirjeiden olinpaikasta, ja toivoi saavansa niistä pian kopiot. Barney kirjasi päiväkirjaansa, että Ferguson ahkeroi "löytääkseen materiaalia Rigdonista todistaakseen teorian, jonka mukaan Rigdon oli nero kirkon takana, ja Mormonin kirjan todellinen tekijä."¹⁶⁶

Thomas Stuart Fergusonin viimeinen tiedossa oleva kirje kirjoitettiin 1.2.1983 Ron Barneylle. Ferguson muistutti häntä mielenkiinnostaan Rigdonin materiaalia kohtaan, ja kiitti häntä siitä, että oli kiinnittänyt hänen huomionsa joihinkin viimeaikaisiin artikkeleihin julkaisuissa *Dialogue* ja *Sunstone*.¹⁶⁷ Viimeinen tiedossa oleva Fergusonin kirjoittama kappale kuvaa hänen itsepintaista tiedonhaluisuuttaan: "Jatkan tutkimistani. Se on hauskaa ja virkistävää. Odotan ilolla tapaavani sinut seuraavalla matkallani Salt Lake Cityyn."¹⁶⁸

Nämä kaksi viimeistä kirjettä, yhdessä Barney'n päiväkirjan ja muisteluksen kanssa, vahvistavat Fergusonin kritisoivan asenteen vain kaksi kuukautta ennen

164 Barney 1983

165 Barney 1984; vrt. Ferguson 1980

166 Barney 1983

167 Van Wagoner ja Walker 1982; Russell 1982

168 Ferguson 1983b

hänen kuolemaansa. Tämä ratkaiseva todistus toimii kuin keskusakseli, joka yhdistää viimeiset viisitoista vuotta, ja on verrattavissa Wesley P. Lloydin päiväkirjaan, joka kertoo B.H. Robertsin näkemyksestä Mormonin kirjasta epähistoriallisena vain kaksi kuukautta ennen hänen kuolemaansa.¹⁶⁹

Näillä asioilla on erityismerkitystä sen vuoksi, että *Messias muinaisessa Amerikassa* sisältää liitteenä Fergusonin elämäkerrallisen tarinan, johon on sekoittunut Uuden maailman arkeologisen säätion historiaa. Kirjoittajaa ei mainita, mutta liite päättyy “hänen [Fergusonin] todistuksellaan Mormonin kirjasta. V. 1982, vuotta ennen kuolemaansa, hän pani valokuvan ja todistuksen mukaan useisiin Mormonin kirjan kappaleisiin, jotka hän jakeli ulkopuolisille.” Kunnioituksenosoitus siteeraa sitten kahden kappaleen pituisia todistusta:

Me olemme tutkineet Mormonin kirjaa viidenkymmenen vuoden ajan. Voimme sanoa sinulle, että se seuraa vain Uutta testamenttia kirjoitettuna todistuksena ... Jeesukselle Kristukselle. Ja meistä näyttää, ettei muuta viestiä tarvita ... kuin Kristuksen viesti. Miljoonat ihmiset ovat hyväksyneet Jeesuksen Messiaana luettuaan Mormonin kirjan etsiessään totuutta. Kirja on mormonikirkon kulmakivi.

Suurin todistus Mormonin kirjan totuudelle on kirja itse. Mutta monet ovat ne ulkoiset todisteet, jotka tukevat sitä.¹⁷⁰

Tämä kirjallinen todistus on koneella kirjoitettu, siinä on mukana valokuva Fergusonista ja hänen vaimostaan, ja hän käyttää sanaa “me”, mikä viittaa siihen, että se oli osa ohjelmaa, jonka avulla Mormonin kirjaa levitettiin perheestä perheeseen¹⁷¹. Fergusonin viimeiset kaksi kirjettä ja Barney'n päiväkirja ja muistelu tekevät kuitenkin selväksi, ettei tätä kirjallista todistusta pidä ottaa Fergusonin lopullisena käsityksenä Mormonin kirjasta.¹⁷²

Tom Fergusonin panos

Ferguson oli vastakohtaisuuksien mies. Hänen varhainen innostuksensa Mormonin kirjaa kohtaan, mitä kuvaa esimerkiksi hänen arvionsa vuodelta 1957: “Minulle Mormonin kirja on kuin uinuva tulivuori, valmiina purskahtamaan esille kaikkien tärkeintä tietoa koko maailmalle,”¹⁷³ vaihtui viimeisen puolentoista vuosikymmenen kuluessa hänen epäilevään näkemykseensä, jonka mukaan Mormonin kirjan sisällyksen lähde oli Joseph Smithin luovassa mielessä. Vuosikausien arkeologisten tutkimusten jälkeen, pettyneenä siitä, ettei voinut löytää kauan kaivattua vahvistusta Mormonin kirjalle, Ferguson päätteli, että kirja on “kuvitteellinen” ja että “se, mitä on maan sisällä, ei ole koskaan vahvistava sitä, mikä on kirjassa.”¹⁷⁴ Ferguson päätti, ettei voinut viivytellä tuomiotaan ja pyysi

169 Roberts 1985, 22-24

170 Warren ja Ferguson 1987, 283

171 Ferguson ja Ferguson 1982

172 Ks. viitettä tekstin jälkeen.

173 Ferguson 1957a

174 Ferguson 1976b

iankaiken odottavalla kannalla todistuksia odottaen. Hänen epäilyksensä ei kuitenkaan ollut kyymää kyynillisyyttä, koska hän pysyi toiveikkaana siitä, että vakuuttavia todisteita saatettaisiin löytää, ja toivoi, että tilanne olisi toinen kuin minä hän sitä piti. V. 1975 Mormonin kirjan maantieteellisten ongelmien tutkimansa lopussa hän lausui tämän toiveen: “Minä ainakin olisin onnellinen, mikäli Dee [Green] olisi väärässä” siitä, ettei ole olemassakaan mitään Mormonin kirjan maantietoa.¹⁷⁵

Ferguson oli ystävällinen ja ulospäin suuntautunut. Hänellä oli dynaaminen persoonallisuus ja tarttuvaa innostusta. Vaikka hän olikin harrastelija eikä ammattilainen, niin hän oli riippumaton ajattelija, joka syventyi asiaansa. Ferguson oli korvaamaton voima NWAFA:n perustamisen takana v. 1952, ja tämä saattaakin olla hänen pysyvin panoksensa. Nykyisin lakkautetun NWAFA:n ammattimaiset arkeologiset tutkimukset Keski-Amerikan korkeakulttuuriin alkuperästä ovat paljossa velkaa Fergusonin alkutoimille. Fergusonin vv. 1941–1962 julkaistut kirjat ja artikkelit ovat osoittaneet hänen Mormonin kirjan kohtaan tuntemastaan rakkaudesta ja hänen varhaisista pyrkimyksistään vahvistaa sen oikeaksi, sillä hän julkaisi elämänsä aikana ainoastaan yhden teoksen, joka ei kosketellut Mormonin kirjan tutkimusta.¹⁷⁶ 1950-luvun aikana ja varhaisella 1960-luvulla hän oli hyvin suosittu puhujana talkoilloissa, instituutin kokouksissa, sakramenttikokouksissa ja opintoviikoilla. Ehkäpä hänen oli vaikea julkaista pitkäaikaisen julkisen kantansa vuoksi kumoaavaa lausuntoa elämänsä viimeisinä vuosina. Hän oli sijoittanut valtavan määrän aikaa, rahaa ja tarmoa toden taakseen Mormonin kirjan aidoksi. Pettymyksen on täytyntä olla pistävä, sillä siitä johtuvat asennemuutokset hänessä olivat valtavat.

Vaikka Ferguson kielsikin Mormonin kirjan ja Aabrahamin kirjan historiallisen aitouden, hän puhui silti mormonien arvojen puolesta. Ei ole mitään todisteita siitä, että häntä vastaan olisi toimittu kirkon puolesta, jotta häntä olisi rangaistutai erotettu jäsenyydestä epäortodoksisen uskomuksiansa vuoksi. Ehkä Fergusonin tapaus osoittaa todellisen vaaran – ja turhuuden – yritettäessä käyttää arkeologista todistusaineistoa todistamaan teologista oppia, sillä uskonnollisen uskon pitäisi perustua sisäiseen vakaumukseen eikä ulkoiseen todistusaineistoon.

Kun ottaa huomioon hänen pettymyksensä, on annettava Fergusonille arvoa siitä, että hän ratkaisi ongelmansa parhain päin henkilökohtaisesti, sillä hänellä oli sisäinen rauha, ja hän puhui usein tarpeesta nähdä asioiden kokonaiskuva. Oli si hirveän epäreilua sanoa, että Ferguson menetti kokonaan uskonsa mormonismiin. Hän jatkoi aktiivista jäsenyyttä kirkossa ja selitti käytöksensä erilaisin sosiaalisin, kulttuurillisin ja moraalisiin perustein. Hän näki uskonnoissa monia hyödyllisiä puolia, ja mormonismi oli hänen mukaansa uskonnoista hyödyllisin. Vaikka Ferguson epäilikin, ettei Joseph Smith osannut kääntää egyptiläisiä tekstejä, vaikka hän hylkäsi Aabrahamin kirjan, vaikka hän kielsi Mormonin kirjan historiallisen aitouden, vaikka hän kyseenalaisti Joseph Smithillä tai kellään muulla olevan johtoa Jumalan luo – siitä huolimatta hän rakasti hellästi vaimoaan ja lapsiaan, piti kirkkoa ihmeellisenä yhteisönä, arvosti kirkon toimintaa ja yhteisyyttä, lauloi seurakuntansa kuorossa, arvosti Mormonin kirjan korkeita moraalisia periaatteita, suvaitsi ja sietoi muita mielipiteitä yhä paremmin, tunsi, että

175 Ferguson 1975a, 29

176 Ferguson 1948b; vrt. F. Nelson 1987

uskonnolliset periaatteet palvelivat tärkeää tarvetta ihmisen elämässä, löysi rentoutusta puutarhatöistä ja nautti elämästä suuresti. Itse asiassa Thomas Stuart Ferguson oli pelaamassa tennistä, kun paha sydänkohtaus tappoi hänet välittömästi 16.3.1983 67 vuoden iässä. Hänen poismenonsa murehdutti kaikkia hänet tunteneita.

Viite 172

Tämä ei ole oikea paikka kirjoittaa arvoitelua kirjasta *Messias muinaisessa Amerikassa*, mutta koska nimiösivu mainitsee Thomas Stuart Fergusonin sen kirjoittajaksi Bruce W. Warrenin ohella, on tutkittava tätä postuumia tekijä-nimitystä.¹ Kirjan johdannoissa sanoo Paul R. Cheesman, että Bruce W. Warrenin kirjaan tekemien lisäyksien ”pitäisi jälleen asettaa Thomas Stuart Ferguson oikeuksiinsa lähtevien rikastuttajana Keski-Amerikkaa ja Mormonin kirjainkoskevien tutkimusten alalla.”² Miksi yhden kirjoittajan ”lisäykset” parantaisivat lukijan mielipidettä toisesta? Miksi Ferguson tarvitsisi ”asettaa jälleen oikeuksiinsa”? Bruce W. Warren sanoo esipuheessa, että Ferguson ”oli ryhtynyt tarkistamaan kirjaansa *Yksi lauma ja yksi paimen*” ja että Warren oli suostunut saattamaan loppuun tämän tarkistuksen. Mitä todisteita on olemassa siitä, että Ferguson tarkisti kirjaansa *Yksi lauma ja yksi paimen*, ja mihin päin tämä tarkistus oli suunnattu? Warren sanoo myös, että uuden kirjan oli tarkoitus olla ”kunnianosoitus Thomas Stuart Fergusonille ja hänen pyryväälle todistukselleen Mormonin kirjasta ja Messiaan, Jeesuksen Kristuksen jumalallisuudesta.”³ Kun Fergusonin kirjeissä olevat selvät todisteet osoittavat, että hän kielsi Mormonin kirjan historiallisuuden ja Jeesuksen jumalallisuuden, niin Warrenin puolelta on petollista puhua hänen ”pysyvästä” todistuksestaan.

Ferguson kirjoitti kirjansa *Yksi lauma ja yksi paimen*, ja suoria lainauksia tästä kirjasta on todellakin sivukaupalla sisällytetty kirjaan *Messias muinaisessa Amerikassa*. Joskus tarkoituksettomia lausumia jälkimäisessä voidaan selittää katsomalla alkuperäistä lausumaa edellisessä.⁴ Warren vihjaa usein, miten molemmat kirjailijat kirjoittavat teosta Messiasmuinaisessa Amerikassa. Tarkka analyysi rajoittaa viittauksen joskus vain Warreniin tai vain Fergusoniin, mutta ei molempiin. Yhdessä tulivuorikooskavaissa kappaleissa sanan ”me” käyttöö viittaa heidän yhteiseen mielipiteeseen, mutta Warren kirjoitti koko sen osan. Eräässä toisessa kohdassa ”me” on anakronistinen Warrenin mukanaolo ennen v. 1958 tapahtuneessa keskuksellussa Fergusonin ja Floyd Cornabyn välillä, jota viimeksimainittua Warren ei ole koskaan tavannut.⁵ Warrenin kokonaiskäyminen Fergusonin kanssa tämän viimeisten viidentoista elinvuoden ajalla koostui viiden minuutin keskuksellusta v. 1979.

Ferguson ei kuollessaan ollut kirjoittanut sanaakaan tarkistuskäsikirjoitusta. Hänen ainoa työnsä aiottuun tarkistukseen on suunnilleen kaksikymmentä uudistusta, jotka on töherretty keltaisille 3M:n ”Post-it”-lappusille. Eräässä näistä muistiinpanoista harkittiin Ethan Smithin *Heprealisteorian* vaikutuksen Mormonin kirjaan mukaan ottamista, mutta Warrenin tarkistuksessa laitoksessa *Messias muinaisessa Amerikassa* tätä kiistanalaista asiaa ei ollenkaan mainita, vaikka Ron Barney vahvisti riippumattomasti Fergusonin radikaalin näkemysten tässä kysymyksessä. Joten vaikka tämä uusi kirja sisältääkin tuhansia Thomas Stuart Fergusonin sanoja, niin ne edustavat hänen asennettaan silloin, kun *Yksi lauma ja yksi paimen* julkaistiin v. 1958 tai 1962, eivät hänen näkemystään v. 1983.

Jos kirja oli aiottu kunnianosoitukseksi Fergusonille, se olisi pitänyt omistaa hänen muistolleen eikä painaa hänen nimeään nimiösivulle toisena kirjoittajana. Toiveajattelu tai hellät muistot eivät muuta sitä tapaa, jolla asiat olivat muuttuneet Fergusonin ajatuksissa. *Messias muinaisessa Amerikassa* esittää Fergusonin tuorena kirjailijana, ja tämän kaltainen pyrkimys tuoda takaisin Aabrahamin kirjan papyruskääröjen löytöä edeltävä Ferguson on hänen todellisten näkemystensä karkeaa vääristelyä.

1 Warren ja Ferguson 1987

2 Warren ja Ferguson 1987, xi

3 Warren ja Ferguson 1987, xiii

4 Esim. Warren ja Ferguson 1987, 33, ja Ferguson 1962b, 204

5 Warren ja Ferguson 1987, 44-45, 161; vrt. Ferguson 1958b, 95

Kirjallisuus- ja lähdeluettelo

Tämä artikkeli on korjattu ja tiivistetty versio pidemmästä tutkielmasta, joka on saatavilla osoitteessa the Stan Larson Collection, Accession 1111, Special Collections, J. Willard Marriott Library, University of Utah, Salt Lake City.

Luettelo ei ole suomennettu, koska tutkijan on joka tapauksessa osattava englantia syventääkseen tutkimuksiaan.

- Anderson, Joseph. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 20 December 1951. Thomas Stuart Ferguson Collection MSS 1549, Archives and Manuscripts, Harold B. Lee Library, Brigham Young University, Provo, Utah (herein after, this collection abbreviated to BYU).
- Baer, Klaus. "The Breathing Permit of Hôr: A Translation of the Apparent Source of the Book of Abraham." *Dialogue* 3 (Autumn 1968): 109-34.
- Barney, Ronald. Interview with Thomas Stuart Ferguson, 4 January 1983, written in Barney's journal, 15 February 1983. H. Michael Marquardt Collection, Accession 900, Box 77, Special Collections, J. Willard Marriott Library, University of Utah, Salt Lake City (herein after abbreviated to U of U).
- _____. Interview with Thomas Stuart Ferguson, 4 January 1983, transcribed 19 April 1984, U of U.
- Benson, Ezra Taft. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 29 June 1951, BYU.
- Brodie, Fawn M. *No Man Knows My History: The Life of Joseph Smith, The Mormon Prophet*. 2d ed., rev. and enl. New York: Alfred A. Knopf, 1971.
- [Brown, Hugh B.] Letter to [Robert Hancock], [partial photocopy], 26 September 1974. U of U.
- Burton, D. Jeff "The Phenomenon of the Closet Doubter: A Description and Analysis of One Approach to Activity in the Church." *Sunstone* 7 (Sept.-Oct. 1982): 35-38.
- _____. *For Those Who Wonder: Observations on Faith, Belief, Doubt, Reason, and Knowledge*. Salt Lake City: IVE, Inc., 1986.
- Carter, George F. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 6 March 1975, U of U.
- Cerchio, J. Don. Letter to Thomas Stuart Ferguson with handwritten response by Ferguson, 21 July 1976, U of U.
- Cheesman, Paul R. "An Analysis of the Accounts Relating Joseph Smith's Early Visions." M.R.E. thesis, Brigham Young University, 1965.
- _____. *These Early Americans: External Evidences of the Book of Mormon*. Salt Lake City: Deseret Book Company, 1974.
- Clark, J. Reuben, Jr. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 17 April 1953, BYU.
- _____. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 16 May 1957, BYU.
- Coe, Michael D. Review of One Fold and One Shepherd, by Thomas Stuart Ferguson. In *American Antiquity* 25 (Oct. 1959): 290.
- _____. "Mormons & Archaeology: An Outside View." *Dialogue* 8, no. 2 (1973): 4048.
- Cowdery, Oliver. Letter to William Frye, 22 December 1835, partially printed in *Latter Day Saints' Messenger and Advocate* 2 (December 1835): 234-37.
- Ferguson, Thomas Stuart. Letter to Antoine Ivins, 9 July 1937a, BYU.
- _____. Letter to Antoine Ivins, 30 September 1937b, BYU.
- _____. Letter to Richard L. Evans, [before 11 August 1941a], BYU.
- _____. "Some Important Book of Mormon Questions." *The Improvement Era* 44 (Sept. 1941b): 528, 569-71.
- _____. "Mexico and Guatemala, February-1946." Typewritten manuscript, 25 April 1946a, BYU.
- _____. "The Wheel in Ancient America." *The Improvement Era* 49 (Dec. 1946b): 785, 818-19.
- _____. Letter to M. Wells Jakeman, 27 April 1947a, BYU.
- _____. *Cum orab--Where? Independence, Missouri: Zion's Printing & Publishing Co., 1947b.*
- _____. Letter [addressee unknown], 21 January 1948a, BYU.
- _____. "Do You Know How to Read?" *The Improvement Era* 51 (Jan. 1948b): 20, 59-61.
- _____. Letter to Milton R. Hunter, 10 March 1948c, BYU.
- _____. Letter to J. Willard Marriott, 12 March 1948d, BYU.
- _____. Letter to Milton R. Hunter, 14 May 1949, BYU.

-
- Letter to John A. Widtsoe, 17 April 1951a, BYU .
 ----- Letter to Alfred V. Kidder, 23 July 1951b, BYU .
 ----- Letter to David O. McKay, 14 December 1951c, BYU .
 ----- Note to Omer C. Stewart, 23 May 1952a, U of U .
 ----- Letter to L. Bryce Boyer, 7 November 1952b, BYU .
 ----- Letter to Merland Clark, 11 December 1952c, BYU .
 ----- Letter to Alfred V. Kidder, 16 February 1953a, BYU .
 ----- "Joseph Smith and American Archaeology." *Bulletin of the University Archaeological Society*, no. 4 (March 1953b): 19-25.
 ----- Diary, 9 April 1953c, BYU .
 ----- Letter to the First Presidency, 10 April 1953d, BYU .
 ----- Letter to Milton R. Hunter, 11 April 1953e, U of U .
 ----- Letter to Whitney Groo, 20 May 1953f, BYU .
 ----- Letter to Mr. and Mrs. J. Willard Marriott, 20 May 1953g, J. Willard Marriott Collection, MS 164, Box 88, Special Collections, J. Willard Marriott Library, University of Utah, Salt Lake City.
 ----- "Book of Mormon News and Views." *The Messenger of Northern California* 8 (March 1954a): 4.
 ----- Letter to Ariel L. Crowley, 20 April 1954b, BYU .
 ----- Letter to Allie Marriott, 7 September 1954c, BYU .
 ----- Letter to Milton R. Hunter, 10 January 1955a, BYU .
 ----- Letter to the First Presidency, 27 January 1955b, BYU .
 ----- Letter to Paul M. Hanson, 29 March 1955c, BYU .
 ----- Letter to the First Presidency, 31 January 1956a, BYU .
 ----- "The World's Strangest Book: The Book of Mormon." *The Millennial Star* 118 (Feb. 1956b): 36-46.
 ----- Letter to Milton R. Hunter, 5 June 1956c, BYU .
 ----- "Introduction Concerning the New World Archaeological Foundation." In *New World Archaeological Foundation, Publication No. 1*, 3-6. Orinda, California: New World Archaeological Foundation, 1956d.
 ----- Letter to the First Presidency, 22 November 1957a, BYU .
 ----- Letter to David O. McKay, 11 December 1957b, BYU .
 ----- Letter to the First Presidency, 15 March 1958a, BYU .
 ----- *One Fold and One Shepherd*. San Francisco: Books of California, 1958b.
 ----- Letter to Hugh B. Brown, 28 June 1960, BYU .
 ----- Letter to LeGrand Richards, 23 January 1961a, BYU .
 ----- Note of telephone conversation with Howard W. Hunter, 16 February 1961b, BYU .
 ----- Letter to Wendell Phillips, 28 February 1961c, BYU .
 ----- "Gold Plates and the Book of Mormon." *The Improvement Era* 65 (April 1962a): 233-34, 270-71.
 ----- *One Fold and One Shepherd*. 2d ed. Salt Lake City: Olympus Publishing Company, 1962b.
 ----- Letter to Paul Bush Romero, 25 August 1966, BYU .
 ----- Letter to Milton [R. Hunter], 30 November 1967a, U of U .
 ----- Note for Leonard H. Lesko, 26 December 1967b, U of U .
 ----- Letter, 28 December 1967c, partially printed in *Newsletter and Proceedings of the Society for Early Historic Archaeology* no. 105 (1 March 1968): 9.
 ----- Letter to Leonard H. Lesko, 31 January 1968a, U of U .
 ----- Letter to Modern Microfilm Co., 12 November 1968b, U of U .
 ----- Letter to Jerald Tanner, 2 February 1971a, U of U .
 ----- Letter to James Boyack, 13 March 1971b, U of U .
 ----- Letter to Jerald and Sandra [Tanner], 13 March 1971c, U of U .
 ----- Letter to Wesley P. Walters, 6 July 1971d, U of U .
 ----- Letter to Harold H. Hougey, 5 June 1972, U of U .
 ----- "Written Symposium on Book-of-Mormon Geography: Response of Thomas S. Ferguson to the Norman & Sorenson Papers," 12 March 1975a, U of U . Reprinted in Tanner and Tanner 1988a.
 ----- Letter to Harold H. Hougey, 26 June 1975b, U of U .

- _____. Letter to Mr. and Mrs. Harold W. Lawrence, 9 February 1976a, U of U.
- _____. Letter to Mr. and Mrs. Harold W. Lawrence, 20 February 1976b, U of U.
- _____. Letter to John W. Fitzgerald, 6 March 1976c, John Fitzgerald Collection, Msl02, Box 1, Special Collections, Milton R. Merrill Library, Utah State University, Logan, Utah.
- _____. Letter to J. Don Cerchione, 5 November 1976d, U of U.
- _____. Letter to James Still, 3 December 1979, U of U.
- _____. Letter to Rosemary Brown, 23 October 1980, U of U.
- _____. Letter to Burt Stride, 15 September 1981, U of U.
- _____. Letter to Ronald Barney, 10 January 1983a, U of U.
- _____. Letter to Ronald Barney, 1 February 1983b, U of U.
- Ferguson, Thomas Stuart, and Ester I. Ferguson. [1982.] Typed statement added to copies of the Book of Mormon, U of U. Reprinted in Warren and Ferguson 1987, 283.
- Ferguson, Thomas Stuart, and M. Wells Jakeman. "Most Ancient Mexico: (A Comparative Study of the Book of Mormon and the Writings of Ixtlilxochitl)," 1939, typescript, BYU.
- Fitzgerald, John W. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 4 March 1976, John Fitzgerald Collection, Msl02, Box 1, Special Collections, Milton R. Merrill Library, Utah State University, Logan, Utah.
- Gardner, Brant. "The Christianization of Quetzalcoatl." *Sunstone* 10, no. 11 (1986): 610.
- Green, Dee F. "Book of Mormon Archaeology: The Myths and the Alternatives." *Dialogue* 4 (Summer 1969): 71-80.
- _____. "Recent Scholarship on New World Archaeology." *Dialogue* 7 (Spring 1972): 116-19.
- Hauck, F. Richard. *Deciphering the Geography of the Book of Mormon: Settlements and Routes in Ancient America*. Salt Lake City: Deseret Book Company, 1988.
- Hedengren, Paul. *Defense of Faith: Assessing Arguments Against Latter-day Saint Belief*. Provo, Utah: Bradford & Wilson, Ltd., 1985.
- Hoffer, Eric. *The True Believer: Thoughts on the Nature of Mass Movements*. New York: Harper & Row, 1951.
- Hougey, Harold H. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 20 May 1972, U of U.
- _____. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 30 May 1975, U of U.
- Hunter, Milton R. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 9 February 1950, BYU.
- _____. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 4 December 1967, U of U.
- Hunter, Milton R., and Thomas Stuart Ferguson. *Ancient America and the Book of Mormon*. Oakland, California: Kolob Book Company, 1950.
- Jakeman, M. Wells. Letter to Milton R. Hunter, 6 February 1951, BYU.
- Jarrard, Jack E. "Rare Papyri Presented to Church." *Deseret News*, 27 November 1967a, sec. A, pp. 1,3.
- _____. "Church Receives Joseph Smith Papyri." *Deseret News*, Church News, 2 December 1967b, 7-10.
- Jessee, Dean C. "The Early Accounts of Joseph Smith's First Vision." *Brigham Young University Studies* 9 (Spring 1969): 275-94.
- Johnson, Steve. Transcript of the advertisement for The Messiah in Ancient America aired on KSFI radio, Salt Lake City, 1988, U of U.
- Kelley, David H. "A Cylinder Seal from Tlatilco." *American Antiquity* 31 (July 1966): 744-45.
- Kidder, Alfred V., and Thomas Stuart Ferguson. "Plan for Archaeological Work in an Important Zone in Middle America." Typescript. 1951. J. Willard Marriott Collection, MS 164, Box 48, Special Collections, J. Willard Marriott Library, University of Utah, Salt Lake City.
- Lesko, Leonard H. Memorandum Thomas Stuart Ferguson, 4 March 1968, U of U.
- Matheny, Ray T. "Book of Mormon Archaeology: Sunstone Symposium #6, Salt Lake Sheraton Hotel, August 25, 1984." Typescript located in Special Collections Harold B. Lee Library, Brigham Young University, Provo, Utah.
- McKay, David O., Stephen L Richards, and J. Reuben Clark, Jr. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 2 June 1954, BYU.
- Nelson, Dee Jay. *The Joseph Smith Papyri: A Translation & Preliminary Survey of the Ta-shert-Min & Ter Papyri*. Salt Lake City: Modern Microfilm Company, 1968a.
- _____. *The Joseph Smith Papyri, Part 2: Additional Translations and a Supplemental Survey of the Ta-shert-Min, Hôr and Amen-Terp Papyri*. Salt Lake City: Modern Microfilm Company, 1968b.

- . *Joseph Smith's "Eye of Ra: A Preliminary Survey and First Translation of Facsimile No. 2 in the Book of Abraham* . Salt Lake City : Modern Microfilm Company , 1968c .
- . *A Translation 69 Study of Facsimile No. 3 in The Book of Abraham* . Salt Lake City : Modern Microfilm Company , 1969 .
- Nelson, Fred W., Jr. "In Honor of Thomas Stuart Ferguson, 1915-1983." Newsletter and Proceedings of the S.E.H.A . no. 161 (May 1987): 1-6.
- Nibley, Hugh. *The Myth Makers*. Salt Lake City : Bookcraft, Inc., 1961 .
- . "A New Look at the Pearl of Great Price." *The Improvement Era* 71-73 (Jan. 1968-May 1970).
- . *The Message of the Joseph Smith Papyri: an Egyptian Endowment*. Salt Lake City : Deseret Book Company , 1975 .
- . *Since Cum orah: The Book of Mormon in the Modern World*. Salt Lake City : Deseret Book Company , 1967 .
- Palmer, David A. "Symposium on Book of Mormon Geography: Response of David A. Palmer to Papers by V. G. Norman and J. L. Sorenson," April 1975. Typescript in the possession of Bruce W. Warren .
- . *In Search of Cum orah: New Evidences for the Book of Mormon from Ancient Mexico*. Bountiful, Utah: Horizon Publishers, 1981 .
- Priddis, Venice. *The Book and the Map: New Insights into Book of Mormon Geography*. Salt Lake City : Bookcraft, Inc., 1975 .
- Raish, Martin. "All That Glitters: Uncovering Fool's Gold in Book of Mormon Archaeology." *Sunstone* 6 (Jan.-Feb. 1981): 10-15 .
- Rhodes, Michael D. "Why doesn't the translation of the Egyptian papyri found in 1967 match the text of the Book of Abraham in the Pearl of Great Price?" *Ensign* 18 (July 1988): 51-52 .
- Richards, Stephen L, and J. Reuben Clark, Jr. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 15 September 1955, BYU .
- Roberts, B. H. *Studies of the Book of Mormon* , edited by Brigham D. Madsen. Urbana and Chicago: University of Illinois Press, 1985 .
- Russell, William D. "A Further Inquiry into the Historicity of the Book of Mormon." *Sunstone* 7 (Sept.-Oct. 1982): 20-27 .
- Smith, Joseph Fielding. "Where Is the Hill Cum orah? Book of Mormon Establishes Location of Historic Region." *Deseret News, Church News*, 27 February 1954, 2-3 .
- Sorenson, John L. *An Ancient American Setting for the Book of Mormon* . Salt Lake City and Provo, Utah: Deseret Book Company and Foundation for Ancient Research and Mormon Studies, 1985 .
- Still, James D. Letter to Thomas S. Ferguson, with handwritten response by Ferguson, 5 December 1979a, U of U .
- . Letter to Thomas S. Ferguson, with handwritten response by Ferguson, 12 December 1979b, U of U .
- Stirling, Matthew. Review of One Fold and One Shepherd, by Thomas Stuart Ferguson. In *Archaeology* 13 (September 1960): 229 .
- Tanner, Jerald. Letter to Dee Jay Nelson, 18 December 1970, U of U .
- Tanner, Jerald, and Sandra Tanner. *Archaeology and the Book of Mormon* . 1969. Reprinted with added Appendix No. 2, 71-92. Salt Lake City : Modern Microfilm Company , [1971].
- . *Mormonism: Shadow or Reality*. 2d ed. Salt Lake City : Modern Microfilm Company , 1972 .
- . *Ferguson's Manuscript Unveiled*. Salt Lake City : Utah Lighthouse Ministry , 1988a .
- . "Ferguson's Two Faces: Mormon Scholar's 'Spoof' Lives on after His Death." *Salt Lake City Messenger*, no. 69 (Sept. 1988b): 1-10 .
- Todd, Jay M. *The Saga of the Book of Abraham* . Salt Lake City : Deseret Book Company , 1969 .
- Van Wagoner, Richard, and Steven Walker. "Joseph Smith: The Gift of Seeing." *Dialogue* 15 (Summer 1982): 48-68 .
- Wade, Glen. "A Conversation with Professor Atyia." *Dialogue* 2 (Winter 1967): 51-55 .
- Walters, Wesley P. Letter to Thomas Stuart Ferguson, 23 June 1971, U of U .
- . "Joseph Smith among the Egyptians." *The Journal of the Evangelical Theological Society* 16 (Winter 1973): 25-45 .
- . "Joseph Smith's Bainbridge, N.Y., Court Trials." *The Westminster Theological Journal* 36 (Winter 1974): 123-55 .

Warren, Bruce W., and Thomas Stuart Ferguson. *The Messiah in Ancient America*. Provo, Utah: Book of Mormon Research Foundation, 1987.

Wauchope, Robert. *Lost Tribes & Sunken Continents: Myth and Method in the Study of American Indians*. Chicago: University of Chicago Press, 1962.